

GLASILO SLOVENSКИH ORLOV.

ŠTEV. 7 in 8.

JULIJ, AVGUST 1915.

LETNIK VIII.

O VELIKI DOLŽNOSTI ORLOV V VOJSKINEM LETU 1915.

LOVRO TRPIN.

(Konec.)

Velike so koristi, ki nam jih pri naša delo — tako smo zadnjič spoznali. Tudi smo videli, kako važna in velika je dolžnost, ki nas vse veže delati. Toda so ljudje, ki prav malo dosežejo, četudi vedno delajo. So ljudje, ki imajo pri vsem svojem delu le malo koristi tudi za večnost, dasi so vestni. In so celo ljudje, ki s svojim delom sebi in drugim več škodujejo kot pa koristijo. In zakaj? Zato, ker ne znajo delati. In prav zato, da bi ne bili tudi mi mladi »Orli« v njih vrsti, preudarimo danes, kako naj delamo.

Zelo važno je, da se držiš pri svojih delih gotovega reda. »Ohrani red in red bo ohranil tebe,« pravi neki modri mož. Zato ne odlašaj na jutri, kar danes lahko storiš! Zato stori važnejše stvari preje od manj važnih, zapovedane preje kot svojevoljne! Zato se posvetuj — zlasti sedaj, ko je delavec malo — vsak večer po večerni molitvi, ali vsaj vsako soboto, oziroma nedeljo večer, katera dela in v kakšnem redu jih hočete izvrševati prihodnji dan in prihodnji teden, in tega reda se vestno drži! Koliko brezpotrebnih potov, koliko postajanja, koliko letanja bo na ta način odpadlo, koliko časa se bo prihranilo!

Delaj vztrajno in resno! So ljudje, ki po lastni krivdi lenarijo, so ljudje, ki delajo samo takrat, kadar jih vidi

njih gospodar. Taki ljudje kradejo Bogu čas, ljudem pa denar. Ti pa ne bodi tak! Delaj, če te kdo vidi ali ne, in počivaj šele takrat, ko pride res čas počitka! Saj veš, če te ne vidijo ljudje, te gleda vendarle Bog!

Delaj po pameti in previdno! So ljudje, ki se lotijo del, katerih ne zmorejo, so ljudje, ki ne poznajo počitka pri delu, so ljudje, ki se vtikajo v dela, katerih ne znajo, so ljudje, ki delajo tja v en dan, brez glave in misli. Koliko zdravja se zapravi, koliko orodja pokonča, koliko smrti povzroči na ta način! Zato si privoščiš potrebnega počitka po končanem delu, zato pazi nase in na druge, zato čuvaj orodje in daj se vsakomur poučiti in posvariti!

Delaj dobro, karkoli delaš! Zato naj ti ne bo nobeno odkazano delo premalenkostno! Saj veš, da je za vernega katoliškega kristjana delo človeka, ki tolče kamenje na cesti, lahko toliko in več vredno, kakor delo učenjaka, ki piše sloveče knjige, ali delo umetnika, ki ustvarja »nesmrtno umotvoro«. Po delu se ločijo ljudje v razne stanove, odtod vnanja neenakost; notranjo, osebno človeško vrednost pa daje vsakemu delu le namen, le ljubezen, ki je zadnji nagib k delu, in tako je najnižje delo lahko na višku notranje vrednosti, in najnižji delavec lahko na »višinah človeštva«. Na višinah člo-

veštva so najboljše, a najboljše so tisti, katerih nesebičnost, požrtvovalnost, ljubezen je največja. (Primerjaj: Dr. Aleš Ušeničnik: Sociologija, 1910, str. 539 in sl.) To je temeljni nauk Kristusa samega o delu. In kako lepo ti pojasnuje ta nauk tudi Kristus sam s svojim lastnim zgledom! O njem pravi evangelist: Vse je prav storil. Torej najnižja in najpreprostejša dela, ki jih je izvrševal kot pokorni otrok Marijin in kot tesarski učenec Jožefov v hišici nazareški, je smatral za pravitko važna in imenitna kakor čudeže in nauke, vsled katerih ga je ves svet občudoval. In bodisi, da je delal v tihi samoti nazareški ali na javnem trgu jeruzalemskem, povsod je bil enako vesten in natančen. Ni čuda, da so sledili temu zgledu tudi svetniki. Heroičen je zgled Elizabete Turinške, ki je umivala gobavim rane in je izpila požirek tiste vode, da bi se kaznovala za gnus, ki ga je občutila pri tej službi. Eden največjih mistikov srednjega veka Rusbroek je izbral v samostanu to delo, da je vozil gnoj. Spoznal je, da se prav v težkem in nizkem delu preizkusi najvišja duhovnost... (Prim.: Dr. Aleš Ušeničnik: Sociologija 1910, stran 540). Podobno je prosil tudi Janez Borgija, dasi je bil poprej kraljevi namestnik v Kataloniji, potem, ko je bil postal jezuit, svoje poglavarje za najnižja in najpreprostejša dela. Podobno si je štel v veliko čast Janez Damaščan, ki je bil tudi poprej cesarski namestnik, če je smel kot menih v samostanu opravljati najnižja in najpreprostejša dela. Pojdi in stori tudi ti tako! Nobena reč naj ti ne bo majhna, nobeno opravilo nizko. Age, quod agis, pravi Tomaž Kempčan. Karkoli delaš, delaj dobro!

A prav zato, da ti ne postane tudi

najmanjše opravilo brezpomembno, moraš paziti pri svojem delu še na dve stvari. Delati namreč moraš ne samo za ta svet ampak pred vsem za nebesa. Delati moraš nele zato, da odideš kazni svojih poglavarjev, da se preživiš, kakor dela brezumno živinče; ne! delati moraš pa predvsem zato, da prejmeš plačilo za delo od Boga samega! Zato pa ti je predvsem potreben stan posvečujoče milosti božje. Dobro veš, da kdor živi v smrtnem grehu v katoliški Cerkvi, je podoben suhi veji na deblu. Četudi opravlja dela, vsled katerih ga ves svet proslavlja in časti, za nebesa ne more storiti popolnoma nič. »Če nimam ljubezni, nič nisem« pravi apostol in Kristus trdi: »Brez mene ne morete ničesar storiti.« Zato pazi na svoje misli in govorjenje, da ohraniš pri vseh svojih delih zaklad milostf božje in če ti spodleti, ne zamudi oprati svoje duše!

Dalje pa je potrebno, da vsa svoja dela delaš s pravim namenom. Vselej in povsod delaj zato, da z delom pokažeš ljubezen do Boga. Tak namen naj te vodi od zore do mraka pri najvažnejših in najpreprostejših opravilih, bodisi, da te nihče ne vidi, ali te ves svet za tvoja dela časti. Če imaš tak namen, potem ti bo tudi najneznatnejše delo prineslo obilnih koristi pred Bogom in tudi najtežje delo boš dobro izvršil. Kajti blagoslov božji in božja pomoč te bodeta spremljala povsod.

Tako si slišal, dragi Orel, o svoji veliki dolžnosti v letošnjem letu. Spoznal si dolžnost dela. Videl si koristi, ki ti jih delo prinaša. Dobil si zopet navodilo, kako izvršuj svoja dela. Zato se jih drži in vztrajaj. »Delaj in moli« in Bog bo blagoslovil tvoj trud, da zasije tebi in tvojim dragim nova, lepša bodočnost!

ALI JE TELOVADBA PAMETNA?

ANTON KOMLANEC.

Orlovska telovadba je osrednje sredstvo orlovske organizacije. Nastala je kot protisredstvo zoper telovadno vabo v protikrščanskih društvih. Verni mladeniči niso marali telovaditi v nasprotnih organizacijah, ker so bile nevarne njih krščanskemu ugledu. Zato so zahtevali telovadbo v

krščanskih izobraževalnih društvih, kjer bi ne bilo nevarnosti za katoliško čast.

Vzor Orlom so krščanski cilji. Ali jih telovadba podpira na poti do vzorov? Kateri smoter mora imeti pred očmi vsaka prava telovadba? Katere smotre dosega orlovska telovadba?

Orlovska telovadba je posledica telovadbe pred Orli. Od nekdanj je imela telovadba vojne, zdravstvene, estetične in gledališke namene. Pred vsem so urili telo za smoter, ki terja največje, skrajno možne telesne spretnosti, ker zavisi od nje življenje in smrt. To je vojaški namen.

Grška telovadba je zrla pred vsem vojaške smotre. Zlasti spartanska. Misel, biti kos vojni nalogi, jih je vodila. Zato so letali, metali, lovili, plezali, nabirali trse in spali na njem, vadili v kratkosti povelj in poročil. — Atenci so imeli poleg vojaških osobito estetične namene. »Vzgojiti lepo telo« je bilo vodilo. Zato je morala biti roka, noga zraščena tako, da jo je bilo lepo videti. Ves život tako, da mu ni bilo moč očitati nepravilnosti. Kjer je manjkalo, je morala pomagati telovadba. Zato so Atenci telovadili vsak dan. Vsakega pačenja obraza, ust, oči, čela so se varovali. Alkibijad ni hotel niti svirati na piščal, ker bi nekoliko napihnjena lica kazila lepoto. V resnici so dosegli v skrbi za lepo telo čudovite uspehe. Po čemer so težili, so vpodobili v sohad. Grški kipi, predstavljajoči človeško telo, so vzorne pravilnosti.

Moderna telovadba posnema grško, in sicer bolj v slabem kot dobrem. Posnema jo ne v namenu, ampak načinu. Vzor jim je grško gledališče v Olimpiji — olimpijske igre. Resnejše organizacije gojijo tudi zdravstveno telovadbo. Vendar zdravstveni ozir ima bolj privatno mesto. Večino vodijo gledališki oziri in šport.

Kaj je reči o telovadbi pred nami?

Grška ima to prednost, da je praktična. Služila je resničnim narodnim potrebam. Vendar je imela hibe. Spartanski moramo očitati, da je preenstranska. Terjala je preveč za premalo. Preveč časa in truda za premalo užitka. Spartanci so trpeli post, mraz, vročino, trdo ležišče, letno krvavo bičanje, marsikdo do omedlevice, zatajevanje, ker mladi Spartanec je raje umrl, nego da bi med bičanjem zastokal in s tem priznal, da ni zmožen brez tožbe in stoka vztrajati do smrti. Za nebesa bi človek kaj takega trpel, toda samo za to, da izkaže telesno moč, se zdi, je terjala spartanska telovadba preveč. Napori radi naporov. Boljše je

kot mehkužnost, ker mehkužnosti je pisana bolezen in sužnost. Vendar taka požrtvovalnost bi lahko prinesla več dobrin. Vsekako pa je v tej telovadbi res nekaj moškega.

Atenska telovadba je razumnejša, ker je poleg vojaških in zdravstvenih služila tudi drugim svrham. Vendar njena skrb za telesno lepoto je pretirana. Ali naj kdo sam sebe moli? Res je, da je mlade Atence, ki so hoteli postati narodni voditelji, javno življenje sililo k temu. Graciozen nastop v atenskem zboru je zagotovil tretjino uspeha. Lepota da sicer prednost v družbi. Toda pretirana skrb za njo zaide v žensko mišljenje in v nevarnost gizdalinske nečimernosti. Tudi jo nekaj napačnih užitkov odpihne in vsa stoterna skrb je šla po vodi.

Moderno telovadbo je po večini obsoditi. Je preveč opičje vrste. Gleda na grške vzorce in jih posnema brez globlje misli. Zato se je boji marsikak pametni vzgojitelj, češ: zato naj ji izročim dečke, da gizdalinske opice postanejo. Morda celo v druge moralne nevarnosti zaidejo.

Posebno Slovenci moramo biti previdni. Nas ne sme voditi ne gledališče, ne šport, ne zgolj močno in gibko telo.

Le zato, da bi vsi umetni in težavni gibi naših telovadcev uprizorili cirkus, da bi postali glumači in hodili eden drugega gledat in se eden drugemu kazat, da bi hodili zgolj občudovat, kako znajo naši fantje salutirati, čepico držati, lepo po koncu stati, kar znajo tudi znane živalice, da bi veliko dragega časa porabili, ki bi drugače obrnjen mladeničem in ljudstvu koristil, ne gre.

Tudi ne znaša, da bi telovadili zgolj za šport, kar miče posebno mestne telovadce. Boljši je športna telovadba kot kavarna in gostilna, toda to vrsto si naj privoščijo narodi, ki si lahko.

Tudi je nevarno gledati edino na močno in gibko telo. Močno in gibko telo imajo tudi zveri. In res: komur je vodilo zgolj telesna moč brez višjih ozirov, ne uide posurovelosti. Telesnih spretnosti ne potrebujemo zaradi telesnih spretnosti. Orlovsko telovadbo vodi višje vodilo.

Katera telovadba je prava? Katera je pametna?

Pravost dovoljenemu sredstvu do-
loča namen. Ker je telovadba tako
sredstvo, zato stopa pravo pot, če spe-
k pravemu smotru. Kaj je namen te-
lesa? Duša. Torej je treba vaditi telo
zaradi duše. Duša z nesposobnim telesom
ne more ničesar.

Zato ima telovadba zelo
resen namen — omogočiti
duhu delovanje.

Z ozirom na dušo je telovadba po-
trebna, prvič, da more duša do svojega
razvoja, in drugič, da more do svojega
vpliva.

Prvič do svojega razvoja.
Skozi telo zve duša za zunanji svet.
Skozi telo duša vpliva na zunanji svet.
Ko raste mladostna izobrazba, jo po-
sreduje telo. Telo presaja v dušo, kar
je zunaj. Skozi telo dobiva duša poj-
me. Telesni čuti so most, brzovjav in
telefon za dušo. Zlasti oči in ušesa.
Spoznavanje je za dušo hrana. Zato je
razumljivo, zakaj duša tako hrepeni po
znanju. Tako hrepeni, kakor telo po te-
lesni hrani. Brez telesa ne more do
hrane. Zato dušo narava sili se poslu-
ževati pridno telesnih organov, ker
drugače do vednosti priti ne more. Ta
nagon pa, ki ga imenujemo radoved-
nost (v dobrem smislu), vedoželjnost,
ki ni nikoli sita, ki hoče vse videti in
slišati, v roko vzame, v usta nese in
njenih vprašanj ni konca —, radoved-
nost sitijo čuti tem lažje, čim bi-
strejši so.

Vajo telesnih čutil in ž njimi zve-
zanih čutov vrši narava sama, če ji je
le prilika dana. Dečkom, ki smejo svo-
bodno na polje, v gozd, na drevesa,
poostri narava čute do čuda. Tako do-
biva duša svoj kruh in telo se uspo-
sablja. Nikoli več ne vidi oko toliko
različnih kamenov, nikdar več ne stiče
tako za ptiči in gnezdi in si zapomni
vsakega posebe, nobenkrat več ne zija
tako pri vsakem drevesu in grmu in
gleda listje in trnje, v nobeni dobi ne
leta več tako za metulji in hrošči in
opazuje črve in polže, v celem življenju
nikdar več ne posluša tako z odprtimi
ustmi petja in godbe in pripovesti kakor
v mladosti. Blagor mlademu dečku, če
ima modrega voditelja, ki pametno
vodi naravni nagon do spoznavanja in
s tem zvezanega telesnega gibanja, ker
veliko več pojmov pride v dušo in na
pravilnejši ter zdravejši način za te-

lesni organizem, če sme mladež z očmi
in z ušesi in rokami torej s celo prisot-
nostjo se seznanjati z naravo in pro-
izvodi človeštva, kakor če mora dobi-
vati isto znanje v prisilnih nemodrih
šolah, poslušati šolsko pripovedovanje,
ko ga morda ravno takrat kaj drugega
zanima in katero bi mu en sam lasten
pogled veliko uspešnejše nadomestil.
— Zato se naša izobraževalna društva,
koder cvetejo, s svojimi predavanji,
igrama, nastopi, petjem, godbo, zbir-
kami, muzejčki, zborovanji, govori, pre-
tresi veliko bolj bližajo vzoru naravne
in zato pravilne izobrazbe kakor pa
mnogo prisilnih in po enem kopitu ure-
zanih šol.

Duša torej potrebuje telesa in te-
lesne vaje, da more do svojega razvoja
Čim bolj zdravo, razvito, neoskrunjeno
popolno je telo, tem bolj morejo nje-
govi čuti vršiti svojo prvo nalogo.

Drugič je vaja telesa potrebna, da
more duša do svojega vpliva.
Duša hoče ne samo spoznati zunanji
svet, ampak se mu tudi razodeti. — Ko
človek že kot malo bolj razvit otrok vidi
drevo, metulja, ptiča, zajca, ga hoče
označiti. Če je kdo zraven, vpraša, kaj
je to, odkod je, čemu je ravno tukaj,
zakaj je tako narejeno. Če ni nikogar,
ki bi pojasnil, sam označi predmet. Pri
nadaljnih vprašanjih po obstane kakor
pred uganko, dokler mu jih srečne raz-
mere bodisi šola ali kdo drugi ne raz-
lože. Brez telesa ne more ne vprašati
ne povedati. Naj ima kdo še tako jasno
v svoji duši, kaj je to oče. Besede oče
ne bo spravil vekomaj na dan, ako ne
usposobi govornih organov. — Naj kdo
še tako želi lepo pisati in ve, kaj je
lepa pisava, če ne bo vajene roke in va-
jenih oči, lepe pisave ne bo nikoli.

Duša hoče tudi vplivati na zunanji
svet, ga obličiti, vanj prenesti svoje
vzore in namere. Brez telesa ne more.
— Duša ve, da je mogoče ujeti konja.
Če ji ne služijo telesne roke in noge,
ga ne bo ujela. — Duša ve, kako se iz
ilovice naredi lonec. Ne more ga pa, če
se ne posluži rok svojega telesa. Brez
rok je za njo lončarska vednost brez
pomena.

Čim bolj se hoče duša udejestviti
na zunaj, tem bolj se mora posluževati
telesa. Telo je orodje, sredstvo duši.
Čim bolj sposobno je to sredstvo in čim
bolj uslužno duši, tem bolj more duša

do svojega življenja: spoznavati, gledati resnico, zakone stvarstva, življenja, vesoljstva, na tleh spoznanja hrepeneti po vzorih in dejstviti svoje misli. — Telo pa je tem bolj sposobno, čim bolj ga je kdo usposobil. In tem bolj uslužno, čim bolj ga je kdo navadil služiti duši. To dvoje sposobno in uslužno telo je prvi pogoj dušne sreče. To dvoje sposobno in uslužno telo je prvi pogoj soglasja, harmonije v človeku. To dvoje usposobiti telo, da more, in ga uslužiti, da **mora** služiti duši, je namen telovadbe.

Prvič da more služiti duši. Telovadba je ravno vaja v telesnih spretnostih, ki store, da more duši streči. — Najboljši vladar ne more skazati vladarskih talentov, ako mu pripeljejo vole namesto ljudi. Najvednejša duša ne more nikomur koristiti, če ima nesposobno, in le malokomu, če ima okorno truplo. Neke vrste telovadbe mora biti deležen vsak.

Moremo pa telovadbo razdeliti v tri vrste: splošno, stanovsko in telovadbo v običajnem smislu.

Splošna telovadba je tista, ki so je deležni vsi normalni ljudje. Splošno telovadbo goji narava sama. Otroka narava sili h gibanju. Nehote stegne roke, okrene glavo, premiče noge. — Naravi pomagajo starši, vzgojitelji. Pomagajo otroku pri hoji, uče ga držati žlico, delati znamenja. Pozneje spopolnuje naravni nagon k telesni vaji sam. Posnema in poskuša. Tako dobi s časom brez posebnih namenov zanesljivo hojo, spretnejše ude, glajšo govorico. Okolnosti ga pri tem bolj ali manj podpirajo. Navadno doseže pri tem tisto mero telesne spretnosti, ki je v tistem kraju običajna. Ta mera telesne spretnosti pa ne zadostuje, da bi mogel izraziti vse znanje, kar ga ima v duši. Mladeniču, ki mu je bilo dovoljeno dovolj mladosti preživeti v prosti naravi, koliko vtisov, koliko spominov, koliko pojmov o prirodnih čudih, drevskih, živalih, dolinah, hribih z njihovim najrazličnejšim svetom in življenjem ostané v duši. Najčudovitejše prirodne sile mu živijo v srcu: šelest drevov in šum voda, mnogobrojne sapice in vetrovi in viharji, gozdne sence in med listjem prodirajoča svetloba, belo solnce opoldne in njegovi žarki, seva-

joči v potokih, ki valovijo in žuborijo v ovinkih mimo nezapopadnega življenja svojih grmov, mnogotravnih in raznocvetnih travnikov in livad. Nikdar ne bo njegovo telo doseglo take spretnosti, da bi mu bilo možno izraziti nešteto okrožje slik, lesk barv in silo sil, ki jih gleda duša v najlepših različicah in čuti srce. — Vprašajte nevajenega cigana, kaki čari vladajo v gozdu. Nemo vas bo gledal. Dajte pa vajenemu gosli v roko. Igral bo, igral, da se vam bo zdelo: gozd sam poje pesem pred menoj, kakršna šumi po njem ob večeru, v temni noči, sredi dneva, v mirnem vremenu, ob viharju, dežju, tresku. In ko bi mu dali v oblast svetlobne barve in spretnost, naslikal bi vam nočne ognje ciganskih šotorov in natančno vse ciganske postave, ki so se zbrale po končanem pohodu in zdaj govore in poslušajo in plameni ognjev padajo nanje in črne sence gozdnih grmov ter dreves. — Nevajen, neizkušen tega ne more. Znanje ima, vaje ne. Vaja omogoči izraz. Telesna vaja omogoči izraz duševnega znanja.

Kdor hoče za kak namen popolnejšo telesno spretnost, mu je popolnejše in smotrne vaje potreba. Posebno telesne vaje potrebuje vsak stan, vsak poklic. Kmet potrebuje ne samo znanja, ampak tudi spretnosti v oranju, kopanju, obrezovanju, cepljenju, spravljanju. — Istotako vsi delavski stanovi: kovači, krojač, čevljar, mizar, tesar, tkalec. Napačno bi bilo misliti, da višji, učeni stanovi ne potrebujejo telesne vaje. Seveda, čim bolj je delo duševno, tem manj, toda čisto brez telesne vaje ne shaja nobeden. Dijaki, ki so deležni takozvane formalne izobrazbe, ki se učijo različnih jezikov, morajo vaditi govorne organe v izrazu in oko ter roko v pisavi. Računarji, v kolikor so prisiljeni se posluževati kakega orodja, ko črtajo kroge, kote, like. Zadostne spretnosti v vseh ozirih nobeden ne more doseči. Potruditi se mora, da jo dobi vsaj, kolikor je za svoja poklice potrebuje. Zato je učenjak prisiljen opuščati poklicu na ljubo vajo telesnih mišic, ki so pri hrustu delavcu razvite, da se mu človek nehote ogne, če roko dvigne. Delavec nasprotno ni vajen napenjati možgan. Takoj se mu dremlje. Oko ne razločuje različnih razmerij. Uho mu

ne zapazi nežnejših glasovnih izprememb.

Vaja napravi mojstra. Brez vaje ga ni. Strellec meri in zadene pet metrov od cilja. Novinec je. Pozneje meri z isto puško z istimi očmi v isti razdalji pa zadene ravno v cilj, ker je navajen. Telovadba je naredila strelca. — Človek, ki ima najboljši pojem o najlepši sliki in so mu znane vse barve in njih sestave, ne bo naslikal podobe, če ni bilo vaje. Apel pa, ki se je vsak dan vadil, odkar je začel, je postal najboljši grški slikar. — Demostena, ki je povedal lepe, koristne in resnične misli z neovrženimi dokazi, so spravili z odra, ker mu jezik ni služil. Drugič je povedal podoben govor z vajenim jezikom in od vseh strani mu je donela slava.

Spretnost veseli lastnika. Kakšno plačilo je delavcu po njegovih mislih dovršen izdelek. Kako zadovoljno gleda govornik, ki je pregovoril ljudi. Kako odleže pevcu, ki je izrazil svoje čuvstvo. Kako ponosno se ozre župan, ki je uredil občino, kakor jo je zasnoval v duhu.

Nasprotno je duša v neokretnem telesu nesrečna. Žalostno gleda fant tovariše, ki nastopajo kakor vojaki, on pa ne more. Uboga duša v okornem telesu je kakor človek oblečen v negibne ali komaj gibne plošče. Znanje ima, ker po čutih si je ustvarila pojme. Dejstvovati se pa ne more, ker je uklenjena v negibno telo. Kot otroku v zibeli mu je donelo na uho nežno petje in mila godba. Duša se je napila glasovnih predstav in zdaj bi rada izrazila, kar pojmuje in kar srce čuti. Ne more. Ni vajenih telesnih organov. »O da bi znal jaz igrati,« je vzkliknil mladenič, »da bi izrazil, kar čutim,« in solze so mu stopile v oči. Gotovo je imel lepše glasbene predstave od tistih, ki jih je slišal. Postal bi bil velik glasbenik. Vaje ni bilo. — »Da bi znal jaz povedati, kakor mislim,« godrnja na shodu kmečki gospodar. Morda ima veliko razumnejše misli kot tuji govornik glede kmečkega stanu. Ni vajen. Zato jih ne more povedati. Nekje je stopil tak mož na oder, da bi ugovarjal doktorju iz Ljubljane, pa se je samo vrtil.

Čas telesne izobrazbe je mladost in uspela je, če jo vodi smotrnost in vztrajnost. Kjer tega ni, nastane kvečjemu mojster skaza. Tako je vidno, da

vsak poklic na zemlji potrebuje posebne vaje.

Zdaj pa, kaj je reči o telovadbi v običajnem zmislu, o orlovski telovadbi. Ali je pametna, povedo smotri, ki jih dosega.

Utrditi telo, da je čim delj za rabo in čim bolj kljubuje škodljivim vplivom, je vsekako dobro. Zato modra telovadba zdravstvenih smotrov ne prezira. Mestnim orlovskim članom, ki sede po hišah in nezračnih delavnicah, kako jim dobro store telesne vaje na prostem. Lahko kretanje udov, ki jim celo uro širi prsi in polni pljuča, osveži delo drugega dne. — Kmečkim zdravstvene skrbi ni toliko treba, ampak bolj, da ne greše proti nji.

Drugi namen, ki je oče običajne telovadbe, je vojaški namen. Vsaka država mora imeti vojaško moč. Drugače jo razdenejo sovražniki. Vojska je številna in enotna moč. Številna, ker ima mnogo vojakov. Enotna, ker ima enega vrhovnega načelnika. V vojski je treba znati poveljevati in povelja izvršiti. Vse urno, jasno, točno. Brez nereda. Zato je vsako telovadno društvo po svoji naravi priprava za vojaški stan. Goji namreč telesno spretnost, urejenost, disciplino, vzgaja načelnike in voditelje.

Glede telesne spretnosti greše najrazvitejše moderne telovadne organizacije v tem, da se preveč potapljajo v grško telovadbo. Stara telovadba je imela v mislih takratni način bojevanja. Naša naj ima sedanji način. Orlovska je dozdej gojila proste in osnovne vaje, ki povsod prav pridejo.

Škoda, da streljanje še ni vpeljano. Streleske vaje kot telesna vaja zelo koristijo. Ugotavljajo zanesljivost roke in pogleda tudi na velike daljave. Pospešujejo hitrost in zanesljivost odločitve, zlasti če je cilj leteč ali sploh premičen. Rajni prestolonaslednik je vpeljavajo strelskih vaj želel.

Komu vojaška priprava ubije preveč časa. Toda v danih razmerah mora biti. Je pa stokrat bolje, da jo dobe mladeniči doma v plemeniti obliki, kakor pa pri vojaki v surovi. Tudi bo zamogla država le s tem ozirom skrajšati vojaško dobo. Izvežbanega, čemu še enkrat vežbati? Zadostuje spopolnitev.

Kar posebno občudujemo pri orlovskih odsekih, je urejenost. V tem so Orli popolna bojna četa. Lesk vojaštva je urejenost. Čim se ostale množice vale in duše brez glave ob najmanjši nevarnosti, ohranijo vojaki veličasten red v najzamotanejših opravilih in najnevarnejših poslih.

Duša reda je disciplina. Kjer disciplina vlada, je najmanjše delo prav in pravočasno izvršeno. Kjer je disciplina, tam načelnik nima križev in tam med člani ni nezadovoljnosti. — Tudi disciplina je Orlom z vojaki skupna. V glavnem oziru nadkriljuje vojaško. Izvira iz duha, pri vojakih bolj iz sile in kazni. Kakega pomena je disciplina za vsako družabno življenje. Pri nas za zadrage, politiko in kulturna društva. Orli vzgajajo v njej.

Varuh discipline je načelnik. Za orlovskega načelnika je treba dvojega: da je razumen in plemenit. Od vojaškega načelnika zahtevajo dandanes, da je razumen in telesno zmožen. Orlovskega, ker je načelnik krščanskih telovadcev, diči tudi plemenitost duha. Razumnost in razvito telo učini, da more, plemenitost učini, da hoče dobro in nesebično načelovati. — Člani hočejo v načelniku gledati vzor. Srečni, če ga gledajo.

Zato nespametno ravnajo odseki, ki brez nujne potrebe izvolijo fanta, ki bi ga radi imeli med seboj in pravijo: če bo izvoljen, ga privežemo nase. Vzorničnika ima odsek, če je v načelniku uresničena »Zlata knjiga« in orlovski vežbovnik. Orlovska vojska s takim načelnikom in brezpogojno ubogljivimi člani nadkrili vsako cesarsko. Cesarska ima dobiček od Orlov.

Pogled na orlovske vaditelje in načelnike dokazuje, kako orlovska telovadba gredoč vrši prevažno vzgojno nalogo. Budi delavne in voditeljske talente. Že to samo dejstvo zadostuje, da opravičeno navduši za Orla.

Vojniškemu namenu zelo podoben in zelo koristen je oni, da nastopajo Orli kot častna straža: pri božjem grobu, procesijah s sv. R. T., verskih in narodnih prireditvah. Koristni so ti nastopi, ker budijo v fantih zavest, da so poklicani varovati druge. Mož je varuh družine, občine, države in podincev. Ta varuška skrb tiči več ali

manj nejasno v vsakem fantu. — Kdo se ne spominja, kako nastopajo fantje, zlasti dokler ni vse dorasle Amerika požrla, kot varuhi dekliške časti v svoji vasi. Gorje, če tuj vasovalec pride v domačo vas. Vaško moralo čuvajo dostikrat mladeniči veliko bolj kot župan in sodniki. Izselsjevanje je tudi tukaj rane zasekalo.

S /častnimi stražami je združena nega estetičnega čuta. Pripomnil bo kdo: tudi nečimurnost. Toda skupna čast terja dostojen nastop. Ozir na skupnost in skupna obleka jemlje nevarnost. Tudi je nevarnost vse drugačna, če se kdo lika za na bal, ki so jih že na kmete vpeljali, kakor če mladeniči skrbijo za častni nastop, s katerim Boga in domačijo proslavijo. Koliko lepša je procesija njihove fare, ko orlovska četa v občudovani pravilnosti nastopi. Kako so poveljali Orli katoliški shod. Koliko samozavestnejši izraz so dali slovenskim in hrvaškim zborovalcem.

Zastavo domače časti ljubijo najbolj ravno mladeniči. Oni imajo v rokah mlaje, streljanje ob praznikih. Orel spolnuje to željo v mnogovrstnejši meri.

Ko orlovska telovadba stremi, da more duša svobodno delovati in gleda bolj kot telovadba kdaj prej na dušno korist, hoče zlasti tisti smoter, ki je Orlerodil. Orle je rodilo versko prepričanje in odpor proti onim, ki so v telovadskih društvih proti krščanskemu prepričanju nastopili. Dobri fantje so rekli: Osnujmo si telovadbo v krščanskih društvih, kjer ne bo nobeden zasmehoval naše vere in pravega življenja. Ta korak je bil samsi bojni napoved nekrščanskim telovadcem in vsem njihovim strankam in zaveznikom. Kajti poleg ločitve imajo oboji voljo spraviti v svoj tabor slovensko mladino. Orli so postali kulturno bojna organizacija s krščanske strani. Orli hočejo zmago v kulturnem boju.

Ta svrha pa hoče več kot običajno, terja višje telovadbe. Zahteva vaje višjih telesnih organov, zlasti vaje v govorjenju.

Dobro je, če je mladenič lepo razvit. Pomaga mu to v delu za dobro stvar. Tudi božji volji ni nasprotna pravilna zunanost. Narobe. Adam in Eva

sta bila vzorne telesne lepote. Krščanstvo ne zametuje tega. Le povdarja, da je lepa duša še lepša in trajnejše vrednosti kakor telo in svari pred običajnim naziranjem ljudi, ki lep lonec bolj cene kakor lončarja. Lepo besedo bolj kot blago srce. Prehodno bolj kakor trajno. Videz bolj kot resnico.

To dela svet iz večine po neki človeka nevretni lahkomišelnosti. Kakor veša, ki obletava luč in živi trenutku. To lahkoživost spretno izrablja zlobna vrsta ljudi, ki jih nikdar ni manjkalo. Dandanes pa love preiščeno v urejenih organizacijah. V prerajčunani hudobiji se dero na vse grlo s spretnostjo zločincev, da so prijatelji svobode, napredka, naroda, tiska, podpirajo iznajdbe, društva. Seveda v kakšnem smislu in s kakšnim namenom, zamolčujejo. Nastopajo tudi s telovadnimi organizacijami.

Jasno je, da morajo biti Orli dušno in telesno pripravljene, da razbijejo njihov naval. Orli čutijo, da morajo biti dušno in telesno izobraženi bolj kot mladeniči prejšnjih časov. Na Orle so nasprotniki razkačeni, ker ne morejo več agitirati: »V naših vrstah so sami postavni fantje.« Ne morejo namreč tajiti, da daje krščanska krepost tudi telesu nek poseben lesk. Poglej le oko in obraz mladega nedolžnega človeka. Zato imajo Orli tudi v telesnem oziru prednost.

Vendar hudobnim in zaslepljenim ni za resnico. Hočejo napačnost. V tej hotnji ne počivajo. Lovilo jim je spretna beseda in izbira strasti. — Orli so prisiljeni zgrabit istotako dvojno orožje. Nasprotni blesku besedi vajena beseda v pojasnilo resnice. Proti napadu na človeške strasti morajo varovati čednosti.

Res gojijo Orli to dvoje. Oboje spolnuje dušo. Beseda, če ni laž, razodeva dušno znanje. Čednost, če ni hlimba, dušno lepoto in dobroto njegovega gospodarstva. — Oboje spolnuje tudi telovadba. Govor, ker govorimo z telesnimi organi. Krepost, ker uslužuje strasti dobremu ter tako varuje telo razdejanja od znotraj.

Pri govoru pomaga Orlom lepo obnašanje, lep nastop, ki je združen že z osnovno telovadbo. — Deklamacije, predstave, petje jim narekujejo lepo

in prikladno izgovorjavo. Govorniški večeri jih na urejen način seznaajo z lepoto besede, z odločnim in moškim povdankom, z njeno milobo in resnobo, z njenim ognjem in vplivom.

Tako postajajo Orli v orožju besede kos nasprotnikom. Samo v nečem so še Orli deloma na boljšem deloma na slabšem. Orlimorajo govoritivedno resnico. Pri tem so na boljšem, ker zavest resnice podžiga pogum do zadnjega. Na slabšem, ker nabiranje resničnega znanja je bolj utrudno, kakor, če si kdo sproti izmišlja in pomaga z lažmi, kakor delajo nasprotniki. Ima pa zato orlovska beseda trajno veljavo. Besedne troske pa resnega moža kvečjemu enkrat zmotijo.

Ker Orle povsod vodi resnica, zato jih sili pridobivati vedno več resničnega znanja. Sili jih k premisleku. Zato Orli opazujejo in preiščljajo, poslušajo in preiščljajo, berejo in preiščljajo. Ko premislijo, povedo: Tako je, tako pa ni. Zato je tako in zato ni tako. Prevdarek vodi do samozavesti, do moštva. Kdor ne ve, ali ima prav, ne more moško nastopiti.

Veliko jih je, ki so manj zmožni. Zato se ozirajo po tujem mnenju. Orel, ki se zaveda, da ima prav, jim pojasni. Pojasniti more običajno z govorom. Spretna beseda razloži, neokretna osmeši. Vajena dopove, okorna odpodí poslušavca. Vaja v govorjenju je Orlom potrebna. Ni treba, da bi jo iskali po slovečih zgledih. Prevelik ozir na tuj način govorjenja zapelje v čevkanje. Umetnost besede ni bogvekej. V tem je, da neuki resnico razvidi in poštenjak sprejme.

Drugo, čez kar morajo Orli zagospodovati, so telesna nagnenja, strasti. To je drugi del telovadbe sploh. Pogani in po njihovem vzorcu moderna telovadba je imela za namen vzgojiti spretno telo, ki bi bilo sposobno zagotoviti telesno srečo, ne pa, da bi uslužili telo duši. Niso imeli dušne sreče za namen, s čemer bi dosegli srečo celega človeka, ampak da bi uživali do skrajne možnosti telo.

Vaja telesa, da more služiti duši, ima za pogoj dušno znanje. Vaja telesa, da mora služiti duši, ima za pogoj dušno voljo. Dočim je prvi smoter, razviti telo, Orlom skupen s telovadbo pred njimi, je drugi vzor na-

praviti telo uslužno duši posebnost orlovske telovadne organizacije. Res, da vsaka telovadba krepi moč volje. Res, da vsaka telovadba daje dušni sili zapovedovalnost nad telesom. Vendar namen ni bila duša, ampak telo. Telesno življenje. Telesno uživanje. Vedeli so, če telo ni nič utrjeno, tudi telesnih užitkov ne prenese. Tudi če so vadili za vojsko, jim je bilo pri tem ne, da svoj narod duševno osrečijo, ampak da zmaganec zaslužijo iz sebičnih telesnih želja, telesne sle, sladnosti, brezdelnosti.

Med starimi je vodil pri telovadbi deloma duševni cilj le največje in sebično slavohlepne može, kakor n. pr. Cezarja. Ta mož je telovadil, se vadil sukati meč in besedo, skušal tudi uslužiti telo, da bi redno mogel razpolagati ž njim kot z najurnejšim in najposlušnejšim strežnikom. Znal je zatreti lenobo, odstraniti jezo in maščevalnost, kolikor se mu je potrebno zdelo v dosego visokega sebičnega cilja. V kolikor je skušal Cezar podvreči telo duši, je bil orlovskemu stremljenju podoben. Samo da ga ni bilo volja podvreči vseh strasti, ampak samo toliko, kolikor je zahtevala vladarska sebičnost. Torej tudi pri njem ni odločevala čista dušna krepost. Zato Cezar ni postal popoln gospodar čez sebe. V Egiptu je pozabil svoje žene. Orli pa hočejo doseči popolno gospodstvo nad seboj. Popoln red, popolno harmonijo v samem sebi. V tem hrepeneju po soglasju v lastnem bitju so Orli podobni svetnikom katoliške Cerkve. Če imajo v duši iste vrhovne vzore, iste misli, isto vero, isto sodelovanje z milostjo, so tudi.

Harmonijo, soglasje pa je težko doseči, ker dostikrat hoče duša drugam, telo pa drugam: Duša k vedi, telo k jedi. Duša živet, telo spat. Duša v društvo, telo v posteljo. Duša h glavarju vzročne lepote, telo k objemanju čutne lepote. Duša k Bogu, telo k stvarem. Duša v cerkev, telo v gostilno. — Včasih je ta boj zelo hud in dolgotrajen. Od izida boja zavisi vse. Če zmaga duh, gre telo z njim v kraljestvo duha. Če zmaga telo, se usoda duše odloči s telesom. Če zmaga duh, je dosežena harmonija, ker duh ve, kaj je prav, telo ne.

Če je harmonija, spremlja telo dušo na njenih potih. Čaka na njena naročila, jih spolni pokorno in trenutno. Če zahrepeni duša po izobrazbi in znanju, telo brez ugovora ustreže. Čeprav je pot do vede in stalnosti v dobrem trda, podvrženo telo ne mrmra in ne misli na lastno ugodnost, ampak pomaga in posreduje. Če duša moli, telo dvigne roke. Če duša vztraja pri resnici in se radi tega hočejo lažniki znesti nad njo, ker se ne morejo, tolčejo telo, telo brez joka prenaša, ker duša tako hoče. Tako telo služi in je red. Duša kot gospodar da telesu, ne kar telo hoče, ampak kar je pametno za telo. Duša ima pamet in oživlja telo, zato ima tudi popolno pravico do gospodstva.

Pri vseh ne zmaga duša. Mnogi opešajo v boju in zmaga telo. Telo ne služi več. Zato je za dušo neraben lonec. Toda otresti se ga ne more, ker je ž njim zvezana. Ta lonec ima svoje sile, ki jim duša ne more več kljubovati. Tisti, ki so podvrgli telo duhu, so gospodarji. Pri katerih je zmagalo telo, so lastni sužnji.

Telo, ki je zmagalo, vleče dušo za seboj. Duša je postala suženj. Suženj ni več sam svoj. Mora, kar drugi hoče. — Telo teži v lenobo, v požrešnost, nečistost, abotnost, trenutnost. Duh, usužnjen takemu telesu, mora dokazovati, da ima telo — to je njegov gospodar — prav, in postane tak usužnjen duh lažnivec. Če si drug lahko privošč, njegovo telo pa ne, se mora jeziti in postane nevoščljiv in jezavec. — Tak usužnjen duh mora zagovarjati turško srečo — nečistost. Mora imenovati srečne tiste, ki imajo jed in pijačo, torej zagovarjati pijanost in požrešnost. Mora blagrovati tiste, ki ne delajo, ki leže na blazinah, ki so jih izdelali drugi. Mora vzklikati: »dolce far niente«, »o sladka lenoba«! Mora torej lenobo zagovarjati; kajti suženj mora, kar veleva gospodar.

Po nekod zmaga telo pri celem narodu, pri večini državljanov. Tam imamo postavno nečistost pod imenom razporoka. Tam slavijo bale in prireditve požrešnosti. Tam postavno izzemajo delavce. Postavno razlašajo podložne narode. Čudno je, da se ravno ti zasuznjeni ljudje zgražajo, češ: nekod so še

države, ki s palico kaznujejo potepuhe, pijance, lenuhe, ko je vendar za skvarjeno telo le telesna kazen umestna, med tem ko ti zapadni prosvitljenci dajejo palico telesu, da maha po duhu. Pravzaprav ni čudno, ker njihov usuznjen duh mora legati.

Orli nočejo tega. Njih geslo je: »Svoboda duha!« Njih geslo je: »Duhu prostost, telesu sužnost!« Zato ne spuste vajeti iz rok. Ampak se vadijo v vladi čez sebe. Strasti v pametni, močni roki podpirajo v dobrem. Pametna jeza sovraži resnično zlo, greh. Spolno nagnjenje opominja pametnega mladeniča na vestno pripravo za sveti zakon. Dokler pametno ljubi sebe, skrbi za pravo srečo v večnosti.

Drugače je, kdor pusti vajeti iz rok, da strasti zdivjajo. Vlečejo ga, kamor noče. Končno se topo vda v svojo usodo. Strasti so ga ugonobile. — Kdor ne gospodari čez strasti, je družbi škodljiv. Kaj naj počne odsek s pijancem? Kam naj dene jezavca? Komu v čast je razuzdanec? V kakšno korist bo Orlom sebičnež?

Nasprotniki izrabljajo strasti. Ko so strast vzbudili, vlečejo za njo kot za vrv.

Pijanec ima tisoč dobrih misli in dva tisoč dobrih sklepov. Pokažejo mu kozarec. Za njim gre. Brcajo ga z nogo, kadar so ga naveličani. S prejšnjo vabo ga potegnejo nase, kadar hočejo. Povedo mu: nabili te bomo, čast ti bomo vzeli, moštvo ti bomo poteptali, za berača te bomo poslali, otrokom in tepcem te bomo izročili v zasmeh. Res v to dospe. Kolne jih v dno pekla. Zastonj. Liter pred oči in gre za njimi v lastno mesnico. Privezanega imajo za strast.

Drugi je nagnjen k togoti. Z novicami svoje vrste mu razpihajo jezo. To ali ono pomembno osebo v krščanski stranki mu naslikajo v mrzki luči. Omotenega peljejo v svoj tabor in privežejo med svoje z vrvjo jeze.

Spolno nagnjenje jim jih pritira največ. Nekje so zlorabili fanta za delavca. Hodil je delat k hiši leto in dan misleč, da pridela nevesto. Oni so vedeli, zakaj hodi. V srcu so govorili: »Da le dela. Ko ne bo potreben, ga odslovimo.« Res je moral siromak v Ame-

riko. Sovražniki krščanske misli razumejo ta posel še bolj in na več načinov.

Samoljubje zaleže za pet vrvi. Kjer vse drugo spodleti, poskusijo s tem. In kjer z drugo strastjo poskusijo, sodeluje i sebičnost. Kdor pusti rasti vlakna samoljubja in misli, da prednost zasluži, da mu na strani dobrih premalo nese, da ga sploh premalo upoštevajo, temu nasprotniki ob pripravnih prilikah pognojijo, da bohotnejše raste nizkotno samoljubje. Nato spletejo vlakna in polagoma vlečejo od poti resnice. Kmalu je v njih družbi. Ustavljati se ne more, ker vrv je močna in brez čudeža ne more pretrgati konopca, za katerega je sam dal predivo. Njegovi novi gospodarji ga peljejo in privežejo na sredo svoje družbe. Tam puste novinca toliko časa, da do dobrega puhloglav in hudoben postane. Potem ga spuste na lov na nov plen, na tiste, ki niso voljni zatirati v sebi strasti. Pijancev za lov ne morejo porabiti. Sebičneži so pa izvrstni lovci za hudobno družbo.

Orli hočejo slovensko mladino tudi proti temu načinu boja zavarovati in skrbno krotijo strasti, iz katerih bi zrastle vrvi. — Komu je podoben fant, na katerem so priraščene vrvi? Vsakdo lahko potegne za vrv, kdor mimo pride. Če več vrvi visi raz njega, potegne eden sem eden tja. Možic niha. Opoteče v eno mlako. Ko skobaca in mimo prišli potegne za nasprotno vrv, se prekopicne v drugo blato. Za gledavce je brezmejno smešna njegova vloga. Hudobneži se krohotajo. Dobrim pa, ki gledajo v njem človeka, ki bi lahko živel z mislečim duhom in prosto voljo, z moško odločnostjo druge vodil in podpiral, zdaj pa je v zasmeh, za figuro in pojaca malovrednim, je njegova usoda neizmerno žalostna.

Orli telovadijo zaradi vzvišenega smotra, da hite k vzoru človekovemu. Pri njih je red ne le v telovadnih vrstah, ampak tudi v lastni osebi. Pri njih telo duše ne ovira, ampak podpira. Ne vlačí telo duše, ampak duša vodi telo. Telo doseza smoter in duša je zadovoljna. Pri tem jih osrečuje še druga zavest, da je tudi duša na pra-

vem potu. Verna je in hrepeni v ljubezni po svojem smotru po — Bogu. — Sposobno, uslužno telo, gospodar duša

z resnico in pravo voljo. To je Orel. V srečo sebi, ponos svojim, strah nasprotnikom.

DVE HIŠI.

Š. KLAS

Kadar ju pogledam, vselej mi je toplo pri srcu. Tako se mi zdi, kakor da je v njih življenje, kakor da še duhti iz belih sten srčna kri ljubezni onih dveh, ki sta ju postavila. Zapuščeni sta sicer: minuli so meseci, ko sta ju njuna lastnika zapustila. Že dolgo ni ljubeče roke, ki bi ju božala, že dolgo ni vročih src, ki bi zaupno pokramljali z njima o sreči, zadovoljnosti, o življenju. A vkljub temu hiši stojita v zdravju in cvetju; zelena polkna se smejejo v pisani svet, kakor nedolžno oko, ki ne pozna gorja. Zdi se mi, kakor da glasno govorita, kakor da bi vsakemu hoteli povedati povest o požrtvovalnosti in ljubezni do življenja.

Stojta prijazni hišici na polju, kakor slavnostna spomenika, oznanjujeta svetu uspeh pridnosti in moč ljubezni do domače grude, ki je iz orlovskih vrst pognala svoje korenine!

* * *

Poldeta sem imel rad. Ko smo osnovali Orla, je takoj spoznal pomen te organizacije. Veselo je bilo videti zalaga mladeniča, krepkih mišic, v orlovski vrsti. Vedno vesel in dobre volje je znal razvedriti tudi druge. Rad je zahajal na naše mladeniške sestanke. To, kar je tam slišal, mu ni šlo iz glave. Često se je zamislil po govoru, kakor da se je govorilo samo o njem, samo zanj. Govorilo se je o naših vzorih, o samoizobrazbi, o plemenitosti srca, o ljubezni do naše domače grude. To kar je tam slišal, je izpopolnjeval s koristnim branjem. Tako si je kmalu napravil sodbo: Največ sreče da človeku pošteno, zadovoljno življenje v domačem kraju. Videl je, kako odhajajo mladeniči v tujino v nadi, da bodo našli tam srečo in brezskrbno življenje. Toda prihajali so nazaj bledeh obrazov, iz katerih se je brala strast in revščina. Iz udratih oči se jim je videlo, da so v tujini izgubili ne samo srečo in zadovoljnost mladih dni, ampak tudi poštenje. On pa bo poskusil drugače.

V letih, ko marsikomu rojijo po glavi še otročje muhe, je že tuhtal Poldeta, kako bi si postlal za bodočnost. V domači hiši je vedel, da mu ne bo vedno ostati. Vedel je, da bo moral, kot najmlajši od štirih sinov, skrbeti za lasten krov. Hišico bi si postavil, uredil bi si v njej mizarško delavnico in ko bi izpolnil svojo vojaško dolžnost, bi si osnoval pošteno in srečno življenje. Ta misel mu je šla po glavi in končno prevladala vse druge. Odslej si ga videl, kako se je včasih zamislil, kako je delal načrte, kako nosil vinar na vinar, da bi svoj cilj dosegel. Marsikomu se je čudno zdelo in je zmajal z glavo, če mu je Poldeta pravil o svojih načrtih. Ali njega ni bila v stanu nobena reč odvrniti od tega. In zdelo se je, da ga nevidna moč podpira v tem prizadevanju. Vse mu je šlo po sreči. V par letih si je prislužil s svojim delom toliko, da je pričel svojo misel udeještovovati. Dogovoril se je z zidarjem in tesarjem, oče mu je prepustil svet na koncu njihove in pričelo se je z delom. Sedaj ga je bilo treba videti! Noč in dan je žagal in strugal. Vse je pripravil, z vsem se je znal ceno preskrbeti. Vsi so mu radi pomagali in se čudili. In tako je minulo par mesecev, pa je stala lična zidana hiša tam na koncu njive. Takrat, ko je zasadil na rdečo streho smrekov vršiček in je veselo plapolala na njem slovenska trobojnica, takrat se je Poldetu srce smejalo.

Toda sedaj še ni bilo konec skrbi. Treba je bilo opremiti hišo s tem in onim. Stroški so se množili, on pa je žalosten gledal, kako so mu zginili zadnji vinarji. Šel je zopet služiti in je delal z dvojno vnemo. Kmalu so vzrasle v njegovi hiši nove stopnice v podstrešje. Potem je nastala v kotu lična zelena peč, okna in vrata je pobarval in sobo dal poslikati. Še vodovod bi se napeljal, potem bi se pa kar preselil.

Takrat pa je bil potrjen v vojake. Vedel je, da ga čaka še cesarska suknja in se ni ustrašil tega. Čim prej do-

služi svoja leta, tem preje se začne mirno življenje pod lastno streho.

Prideljen je bil k trdnjavskim topničarjem v neki trdnjavi na Koroškem. Kmalu se je privadil novemu stanu. Zdrav in vedno dobre volje si je kmalu dobil prijateljev in življenje mu je teklo hitro naprej. Samo včasih se je domislil svoje hišice tam na polju in takrat mu je zagorela v srcu vroča želja, da bi skoraj minula ta doba, da bi se vrnil prost in svoboden in bi živel kakor ptič.

Že je teklo zadnje leto njegove službe in že je štel mesece, tedne, dneve, ko je zapela bojna tromba. Hura! V boj za cesarja in domovino! se je razlegalo po vojašnicah.

Polde je dobil dopust. Še enkrat je hotel videti svojo hišo, da se posloví. Tako lepa in mila se mu je zdela, kakor nikoli. Kakor da ga vabi: Pridi skoraj, in živiva srečno življenje! Tako se mu je zdelo. Šel je, a srce in vso ljubezen ž njim je pustil v njej.

Za svobodo domovine, za svobodo hiše! Ta misel ga je podžigala. Osem mesecev je opravljal težko službo pri težkih baterijah. Šrapneli in granate so bobnele. Kamor je butnilo, je prineslo strah in grozo.

Za svobodo hiše!

* * *

Janez je bil moj prijatelj. Spoštoval sem ga zaradi njegovih vrlin, ki sem jih zaman iskal pri mnogih. Ko se je izučil mizarstva, šel je v tujino, da se tam izpopolni v svoji stroki. Še mlad je odšel v svet, ali njegov duh se ni pasel po beznicah in med malo-pridnimi tovariši. Z bistrim očesom in zdravim razumom je iskal samo eno: Priučiti se v koristnem in zanesti isto domov. Da je lažje to dosegel, pridružil se je poštenim rokodelcem v katoliških rokodelskih društvih. Tu je našel vedno dosti razvedrila in se tako z lahkoto obvaroval raznih zabav, ki po mestih vzamejo mlademu človeku denar in poštenje. V teh društvih se je udeleževal strokovnih tečajev, pri katerih se je izobrazil tudi v svoji stroki za svoj bodoči poklic. On ni hodil po svetu s potuhnjenimi, v tla uprtimi očmi, kakor mnogi. S pošteno samozavestjo, ki pretehta vsak korak in pogleda vsaki stvari na dno, si je delal sodbo o sve-

tu. Videl je lepa mesta in cvetoče pokrajine, pa v njih ni rastla zadovoljnost in sreča. Prepotoval je Nemčijo, Švico, Francijo in Italijo. Gledal je v velikih mestih lesk in blesk ter navidezno blagostanje, a še več bede, lahkomišelnosti in pokvarjenosti. Ko je prišel zopet domov, stala je pred njim še zmerom naša lepa slovenska domovina, v vsej svoji krasoti. »Ni lepšega, svetejšega kraja na zemlji, kakor je domovina,« je rekel Janez. Te naše gore, te reke, ta jezera, to pridno, zdravo naše ljudstvo. Teh lepot ne vidiš drugod v tako veličastni harmoniji. Nikamor več ne grem, tu hočem ostati.

Takrat smo bili fantje združeni pri Orlu. Janez je kmalu spoznal blagodejni vpliv te organizacije ter je pristopil. Iz bogate zbirke svojihkušenj nam je dajal pametne nasvete. »Več resnosti, več vneme, več razumevanja, fantje!« nas je karal včasih, kadar smo cincali sem in tje. On je bil moder in izkušen. In kot tak si je kmalu napravil temelj za udejstvovanje svojih izkušenj. Postavil si je lepo hišo zraven Poldetove. V svetu si je prihranil denar in si napravil načrt stavbe. Sam si je oboje pripravil. In zato je bilo vse tako lično in okusno. Pred hišo dve, tri stopnice, da je bil lep razgled s praga. Tam spredaj sta stali dve mladi lipi, ki bosta kedaj njegovim otrokom ali vnukom delali senco. Ali tudi njemu? — Obiskal sem ga včasih v njegovi vzorno urejeni delavnici. Dovrševal je ravno fina dela iz mahagonovine. Par pomočnikov in trije vajenci so me pozdravili, ker so me poznali.

»Ali so kaj pridni?«

»Morajo biti! Lenuhov in pridaničev jaz ne maram. To ti rečem, kdor ni pri Orlu, ta tudi za delo ni.«

In pravil in kazal mi je, kaj je zopet popravil in kaj si bo še vse omislil.

»Vidiš, tam-le je opeka, čez en mesec bo tam-le šupa. Deske ne morem na dežju imeti, pa voz mora biti tudi pod streho.«

»Imaš tudi voz?«

»Moram imeti, kupim si še eno njivo in rabil ga bom.«

Jaz sem se čudil in dobro se mu je zdelo. Peljal me je v drugo sobo. Oprava je bila nova, zelo lična in enotna. Zraven pa kuhinja s štedilnikom.«

»Janez, ti si tič! Kar oženil bi se.«

»Tisto še vse pride. Najprej kletko, potem tičko,« se je smejal. »Poprej si moram vse urediti, da me ne bo babnica potem zmerjala.«

Tako sva govorila včasih in jaz sem se čudil njegovi železni volji in pridnosti, ki mu je omogočila vse tako lepo urediti.

Janez je bil potrjen in uvrščen v bojno črto. Zaprl je svojo hišo s težkim srcem in se podal nad sovraga. Ni se bal nevarnosti, pripravljen je bil junško umreti za domovino, vendar se mu je milo storilo, ko je pogledal na kraj svoje pridnosti. A bodi, gradil sem do slej srečo sebi, sedaj jo bom domovini. Srečna svobodna domovina mi bo šele rodila brezskrbno bodočnost. Tako si je mislil. Za svobodo in srečo domovine vse!

* * *

One dni je prišla novica, da je padel Polde. Povdarjalo se je, da je padel kot junak pri izvrševanju svoje dolžnosti. Zadnje besede da so mu bile: Storil sem svojo dolžnost!

Par tednov pozneje je padel Janez. Poslušal sem zvonove šentviške, ki so peli junakoma zadnjo pesem in trpka žalost mi je legla v dušo. Iz nje pa se mi je rodilo globoko spoštovanje do prijateljev-junakov, ki sta živela in umrla za domovino.

Hiši pa še stojita na lepem vižmarskem polju. Bodita blagoslovljeni! Stojta trdno in pripovedujta tujcu in poznim vnukom povest o žilavosti našega ljudstva. Ogrévajta z njo mlada srca v ljubezni do domovine in do svetih vzorov, da po vojnem viharju zopet zasije svetlo solnce življenja in napredka našega naroda!

ZA NAS SE BOJUJEJO.

ANTON KOMLANEC.

Moja trditev je na videz zelo predrzna. Da bi se sile sveta borile za Slovence? Angleži, Nemci, Rusi, Avstrijci, Italijani, Francozi, Srbi, Črnogorci, Turki naj se bijejo za to, da bi Slovenci povžili sad njihovih strašnih žrtev? »Da potemtakem ni upravičeno zdihovanje mnogih Slovencev, ki trepetejo: »Kaj bo z nami, kaj bo z nami?« ki mislijo: »Zastonj naš dosedanji organizacijski, izobraževalni, moralno-vzgojni trud. Drugi imajo, mi hlapčujemo in bomo. Niti ne pustijo, da bi se toliko sami vladali, kolikor neobhodno potrebujemo za uspešni narodni razvoj. Zdaj pa naj svetovno vojsko bijejo za nas?«

Pa je res. Moja trditev je naslonjena na en pogoj. Na ta: Če je res, da smo Slovenci najbolj verni katoličani in da si prizadevamo pravično živeti, če je to res, bodo res sadovi naši.

Še več upam trditi. Če je omenjeno res, ne bodo samo sadovi vojske naši, ampak tudi vse pridobitve njihovega kulturnega dela bodo naše. Vse njihove iznajdbe: Zrakoplovi, Zeppelin, telefoni, brzjavni, električne železnice, brezžični brzjav. Nemška, angleška in francoska naravoslovska veda. Njena tehnika, mehanika in dinamika.

Za to trditev navedem dokaz, čeprav se poglobitvena dokazna moč opira na nek drug izrek.

Komu so koristili egiptovski inženirji in njih orjaško stavbarstvo? Asircem, ker so bili boljši. Ko niso bili ti vredni darov, komu je prišla v last njih matematika in velikanski zidovi mesta Ninive? Babiloncem, ker so bili boljši. Ko so ti zlorabili oblastvo in bogastvo, kdo je posedel njihove zvezdarne? Medi in Perzi. Ko so se ti pomehkužili in postali sužnji svojega telesa, kdo je pograbil neizmerne zaklade v Suzi in Ekbatani in Perzepolisu? Grki, ker so bili boljši. Ko je te pokvarila materialna sreča, kdo je postal dedič občudovane in oboževane grške kulture? Rimljani, ker so bili boljši. In Rimljani, ki so zmeraj sebičnejši in sprijenejši postajali, čemu so se trudili? Oni so mislili, da za se osvajajo svet, da bo zdaj vsa premagana zemlja njim služila, da bo njihovo morje in celina, menili so, da za se gradijo ceste, pa so jih za katoličane. Zato, da so apostoli novoustanovljene Cerkve hitreje raznesli katoliške ideje, ki so začele rušiti rimsko svetovno oblastvo ob času, ko so senatorji najmanj sanjali. In vse, kar so narodi tisočletja premišljali in izumili, je imelo postati

last katoličanov. Grška in rimska kultura. Kdo jo uživa? Njihovo pravo in filozofijo, njihovo umetnost in literaturo. In vse velike znanstvene, kulturne pridobitve katoliških stoletij, na koga prehajajo? Na vrednejše. Nevrednim se godi po besedi Gospodovi: »Če se sol izpridi, čemu bo? Vrže se ven in pohodi.« Od časa do časa vstajajo neverci in krivoverci in vzamejo od krščanskih časov, iz rok katoliške Cerkve le, kar je telesno dobrega, pa se pehajo in pehajo, kdo bo več od tega dobil. Posledica je, da zgubijo časno in večno, in tudi, kar je svetno dobrega, pride v last drugim.

Par stoletij sem se bahajo protestantovski in svobodomiselní (bolje svobodnega telesnega uživanja, svobodnega vlačugarstva željni) narodi, da je v njihovih rokah veda, tehnika, industrija. Res imajo zelo razvito naravoslovsko vedo, silne iznajdbe, s katerimi gospodujejo v veliki meri ne le nad vodo in zemljo, ampak tudi nad zrakom in strelo. Res imajo na tisoče tovarn, iz katerih prihajajo razkošni izdelki. Res gledajo Japonci in razkolni Slovani občudovaje na nje in tudi mnogi malomiselní katoličani boječe premišljajo, če vendarle niso ti bahači pred nami, kar vedo tiče. Ne pomislijo, da so katoličani v lasti najvišje vede, vede ne o trenutni, ampak o končni usodi človeštva in da je zakon narave tak, da pride prej ali slej manjše v last večjega, nižja veda v last višje, telesnost, materijalnost v last duševnosti.

Ironija usode, zadostiven posmeh narave nad tem, da zlo zadene zlo, hoče, da današnje narode ravno tista veda, tista tehnika, tista industrija ugo-

nablja, ki so jo oboževali. Kar so nagradili s takim prizadevanjem, izkoriščanjem in prelivanjem krvi, čegavo bo? Tistih, ki pravično žive. Že zdaj prihajajo k nam njihove iznajdbe in, koder prehajajo v krščansko družabnem zmislu med ljudi, so nam v blagoslov, onim pa so bile v prokletstvo. Slavne električne sile, kaže, da bodo pri nas koristile večini in siromakom, na Angleškem in v Ameriki pa ni tega.

Torej če si res prizadevamo biti najboljši katoličani in res skušamo živeti krščansko-pravično — in le tisti ostane trajno veren, ki živi pošteno — nam vojska ne bo škodila. Kar je padlo v nji naših rojakov, so zase in za nas padli. In vse sile sveta se za nas borijo. Lastniki bomo bajnih zakladov in jih bomo dali, komur bomo hoteli, in blagor nam, če ne bomo stiskali z njimi potrebnih, ampak delili po bratovsko, ker nam bo preostajalo, v ta namen, da vzljubijo, kar mi ljubimo, »krst častni in krščansko svobodo«, ne v razkošje telesa, ampak v podporo duha. Potem blagor nam, da bo naše, po čemer nekateri tako hrepenijo žalibog ne iz višjih krščansko-dobrodelnih namenov, ampak iz telesnih. Zapadni narodi so iskali v dobrinah narave srečo. Niso je našli, ker so mislili, da za srečo ni treba Boga kristjanov. O čemer so menili, da bo njihova sreča, je njihova smrt. Mi tudi iščemo sreče. Toda dobrine sveta, ki jih bomo podedovali, niso naš namen, ampak sredstvo do sreče, ki nam jo kaže vera.

Zdaj pa navedem poglavitni dokaz za svojo trditev: »Za pravičnega zbira grešnik premoženje.« (Preg. 13, 22.)

OB SLOVESU.

(Govor br. R. S.)

Milijoni stoje na bojnem polju in zrejo smrti v obraz! Sto- in stotisoči ranjeni strašno trpe... sto- in stotisoči po bolnišnicah mrejo. Milijon mater čaka vzdihajoč glasov svojih dragih. Sto- in stotisoč žen ostavljenih s kopo otrok s strahom čakajo glasu moža-očeta! Že danes na milijone otrok brez očetov... In vsi, vsi, prav vsi, cela Evropa, da celí svet se z grozo vprašu-

je: Kaj bo? Kaj bo? Kdaj bo velikanska reka gorja in solzá iztekla iz sveta? Ob tem času, silnem času, ko tudi vas pozivlje cesarska beseda pod orožje, smo vas, dragi moji, zbrali, ob tem času hočemo pogledati na naš cilj, cilj slovenskega Orla! Stojimo pred trenutkom, ko nam je delati testament, oporoko čez orlovsko življenje! In kakor skrbni oče hoče v oporoki izraziti svojo voljo

potomcem, tako smo sklenili ob tem času tudi mi Orli — dosedanje vodstvo — da naši mlajši bratje v tem slede in po naših željah nadaljujejo. V »Zlati knjigi« beremo: »Naloga telovadnih odsekov Orla je krščansko mladino, ki hoče po katoliški veri tudi svoje celo življenje uravnnavati, zbirati in zbrati v eno četo. S to četo med svojim ljudstvom razširjati in utrjevati katoliška načela in ljudi navajati k bogoljubnemu življenju.« Podlaga vsemu orlovskemu delovanju je katoliška vera in njene zapovedi. Bratje, to je glavno! V luči te vere smo dosedaj živeli, v luči te vere nadaljujemo mi, nadaljujte tudi vi vsi. Vera, globoka vera nam v najtežjih časih daje veselo upanje na končni smoter, na končni cilj, po katerem vsak hrepeni, po večni sreči. Kot poslanica božja stoji med nami Cerkev z vidnim glavarjem na čelu. Ozrimo se v Rim! Par desetletij je šele, ko je svobodomiselná druhal vdrla v papeževo lastnino in zaklenila takorekoč vatikanska vrata. Človeški pohlep je storil glavarju nad vse glavarje, posredovalcu med vsemogočnim Bogom in ljudmi, največjemu dobrotniku človeštva, zločin, s silo mu strgal podarjeno zemljo in svetega očeta-papeža zaprl v Vatikan kot ujetnika. Bog je to pripustil in še danes pusti... Nevidna moč kliče ob tem groznem času pa papeža zopet med svet, milijoni in milijoni upapolnih poslušajo besede in molitve sv. očeta za mir! Ali bo človeštvo oprostilo sv. očeta jetništva? To vprašanje reši zgodovina v kratkem, tako trdno upam. — Fantje, ko molimo za prostost svete Cerkve, mislimo na prostost sv. očeta in povrnitev njegovih pravic, ki mu jih je človeški napuh vzel. Dragi moji! Pojdimo malo globlje. Ozrimo se na razmere med državami, razmere med narodi, občinami, gospodarskimi in izobraževalnimi organizacijami. Ozrimo se med naše družine. Kaj vidimo? Iz državnih parlamentov je zagnal moderni človek vun Kristusa in njegove nauke, zasramujejo onega, ki si upa apelirati na krščanstvo. Med narodi, občinami, društvi, ali ni tudi tam povsod zapostavljen Gospod, naš Bog? In v družinah, v posamezniku? Ali nismo tudi mi govorili: duhovnik v cerkev in v cerkvi, izven cerkve nimaš ničesar govoriti!

Dovolj je, da vero poslušamo v cerkvi, med svetom se bomo sami vladali! Zaprlj smo Kristusa v cerkev, v tabernakelj! Vun smo ga izgnali iz postavodajalnih zbornic, gospodarskih, političnih, izobraževalnih društev, vun smo ga izgnali iz naših družin, vun iz našega življenja, vun iz naših src! Pripoznamo, da je tako! — Med to vojsko, ki tako grozno udarja človeštvo, sem slišal glas: Tudi vera bo trpela, ljudje bodo vero zgubili itd. Jaz mislim, da ne. Meni se zdi, da takrat so cerkve prazne, ko ima človeštvo udobne razmere, takrat se veliko več greši, ko je vsega v izobilju. Nasprotno nas pa stiske, pomanjkanja in zlasti tako grozni časi, ki trkajo na naša vrata, silijo v cerkev, silijo, da se proseče ozremo v nebo, do Gospoda, da odvrne šibo, ki nas tepe... Pripoznamo! Sami smo Gospoda zapustili, ali takorekoč odganjali od sebe, zaupajoč v svojo lastno moč — Gospod je bil dober, da se nam je odtegnil — in pokazal nam je, kaj moremo sami iz sebe. Ali Kristus govori: Jaz ostanem z vami vse dni do konca sveta. — Da, Kristus je vedno z nami, vedno pri nas, če mi sami ga ne izženemo od sebe. In kjer je Kristus, tam je zmaga, tam edino zmaga! Verujmo! Naša naloga nam je dana. Pripoznali smo, da smo v svojem pohlepu po samovladstvu v tem življenju izgnali od sebe svojega Gospoda. Izgnan je bil iz zborov državnih, deželnih in drugod, izgnan iz družin, izgnan iz posameznikov. Rešitev je samo ena: Kristus nazaj v parlamente, nazaj v zastope in društva, nazaj v družine, nazaj v slehernega človeka! In če s to grozno vojsko hoče vsevedni Bog človeštvo privedi k Sebi, zahvalimo Ga! Naj bo ta velikanska božja poskušnja vzrok slavnega pohada Kristusa v naša srca. Če to dosežemo — to vse je vredno največjih žrtev. Hvala Bogu, orlovski klic je bil že več let klic: nazaj k Bogu, k čistemu, treznemu življenju. Bratje Orli! Na pravi poti smo bili, bodimo v tem oziru zavestni — naj nas sedanje težave še bolj oklenejo na Kristusa, v katerega smo verovali, verujemo in bomo. Bratje! Naš cilj je Kristus, zato vedno isti prej in slej, torej tudi nadalje po njegovi poti do Njega! Bratje:

Naj čuje zemlja i nebo
 Kar danes pobratimi pojo.
 Naj se od ust do ust razlega
 Kar tu med nami vsak prisega:
 »Da srce zvesto, kakor zdaj
 Ostalo bode vekomaj!«

Zvesti Orlu, zvesti krščanskim
 vzorom, zvesti slovenskemu narodu,

zvesti zlasti božjemu Srcu, kateremu
 se je letos slovenski narod poklonil;
 bratje, v tej zvestobi oprti na priproš-
 njo mogočne Device, Matere božje, sto-
 pajmo pogumno naprej, zavedajoč se
 svetopisemskih besed: Dajte cesarju,
 kar je cesarjevega, Bogu, kar je božjega!

Bratski z Bogom! Nazdar, Orli!

PADLI ORLI JUNAKI.

† Janez Kožar.

Dne 17. majnika je padel v Galiciji
 Janez Kožar, doma iz Slatnika pri Rib-
 nici; eden najboljših fantov našega

zabili; on živi v našem polku
 kot junak naprej. Pred enim ted-
 nom je bil predlagan za odlikovanje,
 žal, da mu ni bilo usojeno, častno sve-

Jakob Knavs.

Ivan Rodé.

Valentin Rozman.

Josip Tušar.

Četovodja Anton Virant.

Alojzij Zalokar.

kraja, razumen, moder, delaven član
 »Orla« in Marijine družbe ter neustra-
 šen junak. Sam njegov stotnik g. Franc
 Lenart naznanja njegovo smrt njego-
 vim staršem tako-le:

Teško mi je, da Vas moram obve-
 stiti, da je Vaš Janez, ki je bil uvrščen
 v moj oddelek, včeraj 17. 5. ob 6. uri
 zvečer padel. Meni in vsem ljudem mo-
 jega oddelka je bil vedno ljub tovariš,
 mož, na katerega ne bomo po-

tinjo osebno sprejeti. Včeraj smo prišli
 na drugo mesto in slučaj je hotel, da je
 bil ravno v tem hipu zadet, ko je odlo-
 žil nahrbtnik. Krogla je šla skoz želo-
 dec, in v četrte ure je bil mrtev. Postavi-
 vali smo mu lep križ. Kraj je vzhodno
 od Mesolowke.

Ali je mogoča lepša pisava iz pera-
 sa stotnika? Mi pa žalujemo vsi po tem
 dobrem mladeniču. Starše pa naj Bog
 tolaži.

† **Jakob Knavs.**

Rajni je bil rojen leta 1891. v Loškem potoku. Služil je pri oddelku strojnih pušk in je padel 26. oktobra v Galiciji.

Bil je zvest član telovadnega odseka »Orla« in Marijine družbe. Doma zapušča žalujočo mater in sestro, starejši brat je pa pri trenskih voznikih na severnem bojišču. Spavaj, dragi Jakob, v zemlji gališki, ki si jo močil s svojo krvjo za blagor domovine. Nam pa bodi tolažba, da se zopet vidimo nad zvezdami.

† **Ivan Rodé.**

Nisem mislil, da bom kdaj Tebi, in še tako kmalu, pisal v slovo. Kako Te je škoda, to vedo vsi tisti, ki so Te poznali! Ne bom Te hvalil z obširnimi besedami, le dve stvari povem, ki govorita cele knjige: Ko se je ustanovila Ma-

Vinko Bonač.

(Glej »Mladost« št. 5. in 6. str. 63.)

rijina družba za mladeniče v Mengšu, bil si Ti edini, ki se v v o j a š k i obleki nisi sramoval iti za zastavo v procesiji s svetinjo — na prsih. In še nekaj: Tvoja lastna mati je rekla, da Te nikdar ni slišala zakleti... Bil si eden — med tisočerimi! Navdušen načelnik »Orla«, igralec in govornik, up našega naroda. In padel si kot žrtev Galicije, kjer si dobil kal bolezni. Zapuščaš vdovo — sestro pisatelja dr. Breznika — in troje sirot. Počivaš v domači zemlji. Ivan — Ti si srečen! Prosi za nas, da se snidemo!

† **Valentin Rozman.**

Dne 19. decembra 1914 je padel juške smrti na severnem bojišču pri Jadravi četovodja Valentin Rozman, doma iz Javornika pri Jesenicah. Zadet je bil v glavo in je bil takoj mrtev.

Rajnik je bil dober sin, iskreno ljubljen brat, up in ponos svojih staršev. Kot pristen otrok naše Gorenjske je bil vedrega duha, trdnega značaja, vesel v družbi in vesten pri delu. Vsem je bil priljubljen, posebno pa vojaštvu. Bil je tudi vnet in požrtvovalen član jeseniškega »Orla«. Upanje na boljšo bodočnost ga je spremljalo skozi vse življenje. A sreča, ki spremlja malokoga, tudi njemu ni bila mila. Vnela se je vojska in odšel je na severno bojišče. Pet mesecev se mu ni pripetila nobena nesreča, dasi se je udeležil najhujših bojev. Začetkoma je pisal pogosto, zadnje mesece pa je popolnoma utihnil. Tolažili smo se, da je najbrže ujet. Kmalu pa je prišla vest, da je mrtev. Takrat nam je stopila iznova pred oči njegova ljuba podoba, polna življenja, vsakomu tolikanj prikupljiva. »Na svidenje!« je zaklical ob slovesu, poln upanja.

Anton Sodnikar.

(Glej »Mladost« št. 5. in 6. str. 63.)

»Vse za vero in domovino«, se je glasilo Tvoje geslo; v ta namen si delal, se trudil, trpel in umrl. Umrl si, a Tvoj duh, Tine, bo živel med nami.

Slaven Ti bodi spomin, slovenski junak!

† **Josip Tušar.**

Rajniki je bil rojen 1. 1894. na Koroški Beli. Z upanjem, da se vrne v domovino, je odšel lani 6. oktobra k vojakom, bojeval se srčno in hrabro v karpatskih bojih in tam obolel. 5. maja so njegovi dragi prejeli žalostno vest, da je preminul 1. maja na Ogrskem v bolnišnici. Josip je bil blag in dober mladenič, zvest član Orla na Koroški Beli in vnet za vse dobro. Spavaj, Joško, spavaj mirno v tuji zemlji, na svidenje nad zvezdami!

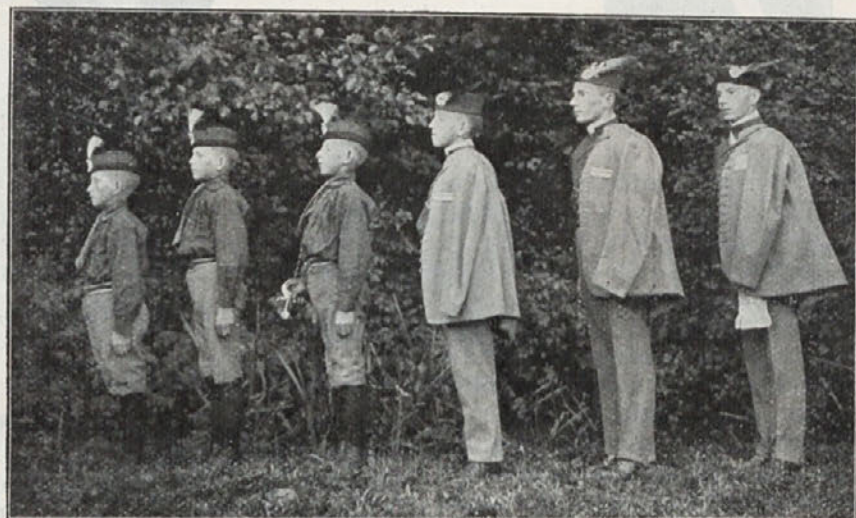
† Četovodja Anton Virant.

Doma je bil na Gomilskem, sredi lepe Savinjske doline. Bil je vesel, koražen fant, znan daleč izven domače vasi, povsod priljubljen; menda ni imel neprijatelja med svojimi znanci. Bil je dober pevec in navdušen telovadec, več let član in nekaj časa tudi načelnik »Orla«. Svoje narodne zavesti tudi pri vojakih ni prikrival in večkrat je navdušeno pripovedoval, kako je v začetku vojske istočasno z državno zavestjo vzklopela tudi narodna in kako se je njegov na zunaj nemški polk iste dni v začudenje koroških meščanov kar naenkrat prelevil v pretežno slovenskega. Služil je namreč od leta 1912. aktivno pri celovških domobrancih. Z njimi je šel kot korporal takoj ob izbruhu vojske na bojišče, bil ranjen septembra pri Grodeku v nogo in se zdravil v Brnu. V sredi januarja se je vrnil, povišan za četovodjo, v Karpate, kjer se je zadržal tako hrabro, da je bil 22. februarja odlikovan z veliko srebrno kolajno. A že komaj mesec dni nato, 23. marca, ga je doletela usoda. Pri napadu na neko rusko postojanko

v zapadni Galiciji je bil zadet v glavo in bil takoj mrtev. Njegov kompanijski poveljnik mu je snel kolajno in jo poslal še krvavo nesrečnemu očetu, ki je izgubil v njem svojega sina-edinca. Kako priljubljen je bil ta tudi pri svojih predstojnikih, kaže pismo, ki ga je pisal ob tej priliki očetu pokojnikov stotnik, ki pravi, da je izgubil v padlem svojega najboljšega četovodjo in da je bil junak v najlepšem pomenu besede.

† Alojz Zalokar

iz Dolnje Brezovice pri Št. Jerneju, je padel na bojnem polju dne 4. marca, star 21 let. Bil je vrl mladenič, član Marijine družbe in Orlov. Pridno je pomagal doma svojemu bratu v mlinu in na polju. Ko je izbruhnila vojska, sta bila poklicana oba na bojišče in se nista nikoli več videla. Rajni Alojz se je hrabro bojeval in je bil odlikovan s svetinjo II. vrste. Nekoč je bil poslan na patroljo, pri tem ga je Rus ustrelil v nogo in z bajonetom zabodel v trebuh. Peljali so ga v bolnišnico, pa je med potjo izdihnil svojo blago dušo. Naj mu bo zemlja v tujini lahka!

Šest sinov rodbine Peterlinove

(vulgo Orlove) iz Komende. Vsi sinovi — hčere ni nobene — so člani in gojenci »Orla«. Najstarejši, Makso Peterlin, je bil prvi zmagovalec pri tekmi za

prvenstvo na lanskem I. vseorlovskem zletu v Ljubljani in je visokošolski pravnik in podnačelnik »Zveze Orlov«.

PISMA ORLOV VOJAKOV.

XL I.

Orel se ne boji umreti za domovino.

Pogreša se Orel Jožko Prinčič. Zadnjič je pisal dne 16. septembra l. l.:

Dragi! Oprostite, da Vam tako redko poročam. Malokdaj pridem do tega, ker sem skoraj zmerom v rojni vrsti. Dosedaj sem pri vsem trpljenju in nevarnosti še zdrav. Prepričan sem, da me varuje vroča molitev, katero pošiljate k Bogu zame. Prosim Vas, molite še naprej zame in za zmago naše ljube a nesrečne Avstrije! Jaz sicer slutim, da padem, a to me ne žalosti, samo da zmaga domovina. Če me torej ne bo več nazaj, pa uživajte Vi srečo svobodne domovine in spomnite se v svojih molitvah tudi na nas, ki smo se za Vas borili. Srčno pozdravlja brate Orle in vse domače Vaš Jožko.

XLII.

Trpljenje naših fantov v boju.

Orel A b d o n Prinčič piše svojim domačim s severnega bojišča:

Dragi oče, bratje in sestre! Sporočam Vam, da sem dosedaj še zdrav in kolikor toliko dobre volje. Prestati sem imel že velike težave. Sneg je medel in burja je žvižgala, vmes pa so frčale ruske kroglice in granate. Odkar sem v rojni vrsti, nisem spal še nobeno noč, kajti Rusi ponoči bolj streljajo, kakor podnevi. Marsikateri mojih tovarišev že počiva v hladnem grobu. A nihče ne žaluje ob svežem grobu, vsak prikriva solze, ki mu vrejo iz srca, kakor se to spodobi za junake. A zdi se mi, kakor da žaluje narava sama. Drevesa žalostna povešajo svoje veje, iz preluknjanih debel pa kaplja rastlinski sok kakor solze na grobovih junakov. Zares žalostno je tako življenje! Noč in dan si v smrtni nevarnosti. Ko gledam jutraj vzhajati krvavo zarjo, pa mi pride na misel, Bog ve, ali ga bom še videl zahajati. In milo se mi stori, če bi moral pasti tu v tujini brez duhovnika, brez zadnje tolažbe. Misli moje mi često polete v mojo ljubo vasico, v krog mojih dragih domačih. Če kdaj v jarku utrujen zaspim, kramljam tudi v sanjah z Vami, dragi moji. In ko se zbudim, mi pravi nekaj, da se bomo še videli. Oh, že misel svidenja

me vzradosti! Da bi bilo to svidenje srečno, če ne tu, pa onkraj groba! Prosim Vas, molite zame in hodite k svetu obhajilu mesto mene, ki bi šel tako rad, pa ne morem. — Pošiljam Vam iskrene pozdrave in ostajam Vaš hvaležni sin in Orel Abdon.

XLIII.

Marija varuje naše fante.

Trgovski pomočnik in zvest Orel, svojčas na Vrhniki in v Št. Vidu, nam piše:

Vojska! Kdo li ne občuti to šibo božjo? Lahko rečem, ni ga človeka, ki mu bi vojska ne prinesla kakega zla. Vojaki to skušajo na bojnem polju in v strelskih jarkih, kjer so izpostavljeni vedno smrti, kjer si lahko nalezejo vsakovrstne bolezni. A drugi, ki so ostali doma, so osamljeni in mnogi čutijo radi tega pomanjkanje. Saj skoro vsaka hiša žaluje za svojim dragim; če ni odšel oče, je odšel sin ali pa dober posel. Kmalu nato se pa izve, da je ta in ta mrtev ali hudo ranjen. Komu naj se gre potožiti uboga mati, ki je poslala svojega sina v smrt za domovino? Kam naj se torej obrnemo v teh hudih časih? Odgovor: K Njemu se obrnimo, od katerega imamo pričakovati vse! Komu naj potoži vojak, ki je omagal od utrujenosti? Zaupanje v Boga in Marijo mu je v največjo tolažbo! Le en slučaj naj navedem: Ležali smo v strelskih jarkih v Karpatih. Kmalu pa smo jih morali zapustiti in na povelje iti dalje. Naenkrat nas napade sovražnik od strani in morali smo se vleči na tla, nič zakrita. Kroglice so švigale mimo mene, ne meneč se za to, mislil sem, da mene ne more zadeti. Kar zastoka močno poleg mene, zadet je bil moj desni tovariš v trebuh. Zvrnil se je znak in njegove besede so bile: Jezus. Marija, pomagaj! Smilil se mi je in pomagal sem mu do bližnje smreke, kamor se je revež naslonil. Med tem se je glasilo povelje naprej. Prosil me je tovariš, naj mu prinesem vode. A kje jo dobiti? Gotovo je pol ure oddaljena, in kdo se sme ustaviti ukazu vojaškemu, posebno sedaj, ob tem času. Odšel sem od njega, od prijatelja, ne da bi se poslovil; nisem se mu več upal

pogledati v blede obraz, kajti imel je grozne bolečine. Njegov obraz mi je bil vedno pred očmi. Tedaj sem tudi jaz videl, da se nahajam v resni nevarnosti. A kaj sem si hotel pomagati? Priporočil sem se nato Mariji ter ji obljubil, da poromam k »Mariji v Einsiedeln«¹ (to je k Mariji v Puščavi), ako me bo varovala krogelj. In res. Po kratkem maršu nas sovražnik znova napade, krogelje so švigale mimo ušes tako, da sem čutil zrak, ki so ga povzročile. Krogelja mi je prebila jedilno skledico ter celo eno gubo od hlač. Granate so padale tako blizu, da bi me zrak kmalu vrgel nazaj, a mene je varovala Ona. Nji se imam zahvaliti, da sem ušel srečno vsaki krogelji. Ravno tako, ko smo bili na maršu. Bil sem truden, ves trd od mraza, skoraj da nisem omagal. Beseda Marija mi je bila sladka in kratka molitvica me je zopet poživila. Zato so naši fantje Orli tako vztrajni, da jih občuduje svet! Naša organizacija jim je zasadila v srce vero, jih poučila, kam se zatekati ob teh težkih urah. Tukaj šele spozna, kaj je pravzaprav naša organizacija, tu šele občuti sad svojega dela. On zupa v Boga in uda se v njegovo voljo, potem pa naj se zgodi karkoli. Njegovo geslo je le: Vse za vero, dom, cesarja! On ve, če mora najti smrt in če mora ostati na bojnem polju, da to zahteva od njega domovina, veruje pa, če preneha telesno življenje, da duša še živi. Veliko je padlo naših junakov, a ne žalujemo preveč; vsi vemo, da ni s tem že vse končano, temuč še eno upanje imamo, in to je, da se snidemo pri Njem, h kateremu se steka danes sto in sto pobožnih želja, pri — Bogu.

Pozdrav!

Rok Arhar.

XLIV.

Naši fantje na južnem bojišču.

Br. Lavrenčič Andrej poroča Orlu v Vipavo:

Dragi bratje! Bilo je na binkoštno nedeljo, ko smo celi dan delali, zvečer pa med bliskom in gromom ter dežjem še enkrat prisegli zvestobo našemu presvitemu vladarju, nakar smo vse uredili. V torek smo dobili prvi strel od polentarjev, hitro so nas alarmirali ter postavili na svoje mesto. Za-

čeli smo streljati ter prisilili polentarje, da so utihnili. V sredo ob 6. zjutraj smo zopet začeli streljati; od 7. do pol 11. ure; tako hitro smo streljali z granatami, da nisem imel časa si obrisati potu z obraza. Danes pa bolj počasi, zato imam čas pisati. Piši, kako je kaj z Orlom? Splošno? Pozdrav vsem Orlom! Vse za vero, dom, cesarja!

Nazdar!

Vaš Andrej.

* * *

Isti piše svoji sestri 1. t. m. sledeče:

Ljuba sestrice! Rano zjutraj Ti pošiljam pozdrav na prvi junij, želeč, da bi se v tem mesecu izboljšalo, karkoli Ti teži srce. Marijin mesec je splaval preko nas in ni ga več, je že drugi nastopil. Ta je pa menda, ako se prav spominjam, posvečen presv. Srcu Jezusovemu, zato namerimo naše prošnje na presveto Srce, ono je usmiljeno, bo gotovo uslišalo, ako ga le prav prosimo. Skrbi, da v kapelici (pri hiši stoji) lučka gori; naj ona gori za Boga, kakor mi moramo za Boga živeti. — Tukaj ni nič hudega, kruh ni niti podoben komisju, je tak kot domač kruh. Gotovo ga Vi bolj stradate kot jaz; nimam ga sicer v izobilju, toda dovolj, več pa potreba ni. — Pozdrav in poljub od Tvojega brata Andreja.

XLV.

»Mladost« na bojišču.

Kako tesno sta zvezana Orel in »Mladost«, kako težko živita drug brez drugega in kako obema to koristi, nam zanimivo opisuje br. Matevž Završnik bivši član kamniškega Orla. Tako-le piše: Slavno uredništvo! Naznanjam Vam, da sem z velikim veseljem prejel 2. štev. »Mladosti«. Večjega veselja bi ne mogel doživeti kakor sem ga, ko sem zopet enkrat, po dolgem času, zagledal svoj preljubi list s ponosnim orlovskim znakom in križem. Da, križ, je naša tolažba in naša obramba tukaj med grmenjem topov! Lahko si misli kdo kar si hoče, jaz sem trdno prepričan, da me je doslej v takih nevarnostih varoval Bog in Mati božja. Tukaj nas je dosti Slovencev in med njimi dosti Orlov. Ko sem prebiral »Mladost«, nabralo se jih je kmalu okoli mene kakih deset Orlov. Oh naša ljuba »Mladost« je tukaj, hvala Bogu! so vzkliknili veselo. Prebral sem jo dvakrat na glas, potem pa še moral posoditi vsa-

* Znamenita božja pot v Švici.

kemu posebej. Na ta način sem se seznanil z mnogimi fanti, o katerih nisem poprej vedel, da so moji bratje. Veseli me to zlasti zato, ker so to sami korenjaki, vrli fantje, kateri uživajo zavoljo svoje poštenosti in zvestobe veljavo tudi pri poveljnikih. Zato smo vsi Orli, kar jih poznam tukaj, že napredovali. Med njimi so tudi taki, ki so komaj dva meseca pri vojaki, pa že imajo po eno zvezdo. Jaz pa, ki sem imel doma dosti prilike telovaditi, pa sem v tem kratkem času dobil že dve. Sedaj sami poskušam, koliko sta nam Orel in »Mladost« koristila. In zato bomo znali to dvojico še bolj ceniti, kadar pridemo zopet nazaj. Orel je nujna potreba za fante! To sem danes bolj prepričan kot kedaj poprej. Zato Vas prosim, g. urednik, ne odnehajte! Če tudi nas je veliko odšlo, pa dajte pričeti z mladimi, novimi močmi. Mi se tukaj bijemo za vas, za svobodo domovine. Kmalu bomo osvobodili našo domovino sovražnika, potem pa pridemo zopet nazaj v naše telovadnice, katere so nas vzgojile, da moremo prenašati vojne težave. Prosim, pošiljajte mi še »Mladost«, ker ob njej pozabim, ali vsaj lažje prenašam vse trpljenje. Vsem bratom prisrčen: Na zdar!

XLVI.

Pa naš fantič se 'zmed vseh spozna —

Naša organizacija je preobrazila našega fanta telesno, vsadila mu je pa tudi v srce moč, premagovanje samega sebe, da si zna tudi v raznih nevarnostih, katere pretijo postavnemu mladenci, za bojno fronto, ohraniti čast in poštenje. To nam dokazuje pismo Jožeta Arharja iz Št. Vida nad Ljubljano, ki je je pisal svojemu prijatelju. Pismo se glasi: »Opočno, 18. julija. Dragi! Kakor Ti znano, sem sedaj zapustil bojno črto, kjer sem se nahajal osem mesecev, in šel z mojim gospodarjem polk. zdravnikom kot sluga nazaj za fronto v bolnišnico, kjer je g. zdravnik sedaj zaposlen. Bil sem dalj časa v Košicah na Ogrskem, od tam sva šla v Petrikovo. Sedaj pa sem že nekaj tednov zopet v bližini bojne fronte, v mestecu, ki se zove Opočno. To ti je pravo vražje gnezdece! Prebivalci so skoraj sami Judje. Mesto samo na sebi je zelo opustošeno, kar priča, da so tu že

Rusi gospodarili. A to naj bi že bilo! Toda svinjarija. ki vlada tod okrog, je nepopisna! Nič vredne babure in razni judovski eksemplarji, ki so se preje prilizovali Rusu, sedaj nam, a oboje odirali, uganjajo pri belem dnevu orgije, da se poštenemu človeku gabi. Jaz si samo to mislim, da bo enkrat priletela od bogvekod velika bomba in pokopala to Sodomo in Gomoro. Lahko razumeš, da v taki družbi nimam obstanka. Časa imam dosti, a ga porabim v to, da grem v gozd in se tam zamislim v lepe nekdanje čase, v naši organizaciji. Takrat se zjokam od srca pri spominu na moje drage brate — fante, ki so padli v zvestem boju za svojega cesarja in pa tudi zato, ker se morajo boriti s tolikimi nevarnostmi. Če pade, čast mu, če se izkvari, sramota! Za-me se ne boj! Fant, ki se je šolal v orlovski šoli, pljune ob takem prizoru in se drži svojih idealov. Saj veš, kako smo rekli včasih: Mi pa ostanemo, kakor smo bli! Zdrav! Tvoj Jože.

XLVII.

Zvesti tudi v nevarnosti.

Kako se Orli na bojnem polju zanimajo za našo organizacijo, nam prav lepo dokazuje br. Josip Jereb iz Viča, ki piše svojemu društ. voditelju sledeče: Ker se dolgo časa nisem nič oglašil, ne smete misliti, da sem pozabil na Vas. Nasprotno, le prevečkrat se spomnim na Vas in na ljubo društvo fantov. Solze mi pridejo v oči, kadar premišlujem o tem. Na vse strani smo se razkropili — da, nekaj jih je že celo smrt ugrabila v tujini. Res, treba je braniti domovino. Ponosen sem na to, da ravno Orli pri tem pridno sodelujemo, ali smili se mi naša lepa organizacija, ki gotovo peša in trpi, ker ni članov in ker imate doma sedaj vsi preveč drugih skrbi, da bi mogli gojiti našo stvar tako, kakor zasluži. Vojaštvo ima sedaj prvo besedo vsepovsod. In to je prav. Prvo je, da se ohrani naša skupna domovina, drugo bo prišlo še potem. Sedaj vidimo, kaj in zakaj je vojaštvo, zakaj se vežba leta in leta! Kaj bi bilo danes z nami, ko ne bi imeli tako izvežbane borilce za domovino? Danes morajo tudi tisti naši nasprotniki, s katerimi se nam je bilo boriti doma z uma svitlim mečem, priznati,

da je Orel prav imel, ko je vedno in povsod naglašal dvoje: Bogu, kar je božjega, cesarju, kar je cesarjevega! Mi Orli smo veseli, da moremo to svoje staro prepričanje sedaj tudi v dejanju pokazati. Zavoljo tega pa se tudi da razumeti, zakaj so naši fantje v boju tako korajžni in nad vse zvesti. Nič nam ni, če nas tudi smrt zadene na bojnem polju. Saj bi bila taka smrt sladka; saj bi bila to smrt za domovino.

Lahko bi Vam opisoval, kaj sem že vse tukaj doživel, kod hodil in kako se mi je godilo. Ali tega ne bom storil. Dogodki enega kakor drugega, so si podobni in danes si je lahko že vsak napravil sodbo, kako je na vojski, iz pri-

povedovanja ranjencev, ki jih je že povsod dobiti. Samo to omenim, da marsiramo včasih po prašni cesti brez konca in kraja. Marsikdo ne vzdrži, ali Orli že vzdržimo. Pridemo do sovražnika in se počimo. — Takrat ne velja človek nič. Samo en cilj ima vsak: Rajši kroglo, kakor pa strah! — Čul sem, da je padla trdnjava Przemišl. To je moral biti poseben slučaj. Ali jaz sem prepričan, da se ne bo dolgo Rus gostil tam! Vi še ne poznate nas. Vojak ne more preboleti kaj takega (kakor vidimo je bil naš junak dober prerok. Op. ur.). — V nadi, da se še snidemo pri skupnem delu, pozdravljam iskreno Vas in vse fante-društvenike ter ostajam Vaš udani Josip.

DOPISI.

Št. Vid nad Ljubljano. Vojska je našla naše fante pripravljene. Telesno in duševno utrjeni prenašajo lažje bojne težave. Pišejo nam, kako jim prav pride, da so si že doma utrjevali telo. Vojska nam je telovadnico popolnoma izpraznila. Do 40 naših fantov je že, deloma jih bo še odšlo na bojišče. Noben se ne straši tega, skoraj sram bi bilo vsakega, ko bi ne šel v boj, kadar je domovina v nevarnosti. Vriskajoč odhajajo naši fantje na vojsko in slovenska pesem se glasi tam, koder hodijo, tako nam pišejo. Dosedaj so padli trije: Janez Bučan, Leopold Napast in Anton Novelli. Tudi o Štefanu Humru se to splošno trdi, a še ni uradno dognано. Tudi ujetnikov je že nekaj. Med njimi trije bivši načelniki Orla: Jan. Kvas, Viktor Rozman, Miha Babnik in blagajnik Ivan Krmeč. Zadnji naš načelnik Ant. Mrak je ranjen in še nekaj drugih. Delo v Orlu počiva, samo »Ljudska knjižnica« posluje nemo teno naprej. — Pred kratkim se je poročil naš podpredsednik in bivši so-

urednik »Mladosti« br. Aleksander Jeločnik z gđčno. Pavlo Rozman. Ženinu, ki se je v večjih bojih junaško boril in bil ranjen, iskreno čestitamo.

Škocijan pri Mokronogu. Vsak vojni poziv nam je odnesel nekaj Orlov. Po vrsti smo spopolnjevali odbor z mlajšimi. Nič manj kot pet naših načelnikov je pobrala vojska. Vendar smo o Veliki noči in o sv. Rešnjem Telesu še nastopili. Sedemnajst nas je bilo v kroju. Bivši podnačelnik Jurij Plankar se je sedaj oglasil iz ruskega ujetništva. Več mesecev ga je Bog varoval smrti, dasi se je boril v prvih galiških vrstah. Bil je eden najiskrenejših Marijinih častilcev. Načelnik brat Martin Cvelbar se bori od začetka v galiških bitkah še vedno čil in zdrav pri 17. pešpolku. Predsednik br. Nace Banič se je vojskoval pri topničarjih na vseh ruskih bojiščih. Zdaj je že drugič na Ruskem. Br. Alojz Zihelr piše iz italijanskih strelskih jarkov. — Nazdar!

DROBIŽ.

Organizacija. — Pozivni lepaki so od vseh krajev privalili silne množice vpoklicancev. Od vseh krajev širne Avstrije različnih narodov, različnih glav, različne izobrazbe, različnih zmožnosti, različnih nazorov, različ-

nih teženj. Kdo jih sklopi in usluži enemu cilju? Kdo jih zamore postaviti v uspešno bojno četo proti sovražniku — te milijone? Samo eno sredstvo — organizacija. Kako silno sredstvo je organizacija, da more z njeno po-

močno ena sama volja premetavati neštete ljudske mase! Po organizaciji postane tudi naša domovina močna. A. K.

Orlovskim članom. — Član češkega Orla Peter Šramek piše: Vsak izmed Orlov pri v-jakih se veseli, da se je udeleževal orlovskih vaj. Nekatere vojaške vaje so čisto podobne našim orlovskim. Slabo za one, ki niso vajeni, toda dobro za te, ki so vajeni vzbujali pozornost. Pa tudi na pohodu se pozna. Kolikokrat smo mi počivali, dočim so morali drugi eksercirati. Zato, bratje in prijatelji, vadite, kjer je možno, tudi zdaj med vojsko, vsaj enkrat v tednu. Vi, ki ste doma, ne pustite, da gine orlovska misel. Vedite — ako Bog da! — mnogi se vrnemo spet po hudi burji kakor vitezi. Tedaj nam bo možno pogledati na Vaše delo in se skupnimi silami posvetiti našemu milemu »Orlu«. Noviny z kraje III. 30.

Poročil se je dne 20. julija zjutraj naš odlični delavec v vrstah naše organizacije odvetniški kandidat g. dr. Ivo Česnik z gđc. Ivanko Derenčinovo. Vnetemu in idealnemu možu, ki je posebno za našo mladinsko organizacijo toliko storil, želimo v tem trenutku, da bi ljubi Bog blagoslovil njegov zakon. Želimo mu, naj bi bila božja volja, da se čimprej vrne, ko sedaj odhaja pod orožje, domov k svoji dobri soprogi, Marija, katere častilca sta oba, naj jima pomaga, da bosta prenesla sedanje težke in bridke čase. V tem smislu izražamo novoporočencema naša prisrčna voščila!

Sol za orlovške odseke so člani iz mladinskih Marijinih družb. Najvnetejši, najskromnejši, najpožrtvovalnejši, najrednejši, najvztrajnejši so običajno ti. Nevarni časi so naše ljudstvo tesneje privili k Jezusu in Mariji. Zdaj, ko maje svetovni požar domačijo in sleherni hišo, so tudi razvijajoči se mladeniči bolj dostopni za nežnejše verske misli in občutke. Zdaj je čas agitacije za v Marijine družbe. Na delo, kdor je še doma, ker s tem stori tudi orlovsko dobro delo. A. K.

Po vojski. — Ali bo boljše ali slabše? Eno je gotovo. Misel in delo bosta ličila javno življenje ali pa — fraza in delo. Delati bo moral, kdor bo hotel, da zraste njegova pšenica. Ljudstvo in mladino, ki gleda pretresljive čase, bo peljal znova po kulturnih potih delavnejši. Od premišljenega in vnetega dela bo zaviselo, ali nas boste vodili k zvezdam krepost in vera ali bodo spet dvignili javno temni elementi trupene glave. Pripravljajmo! Začenja čas svežega dela na novozorani njivi. Zdaj je čas, da uresničimo Cegnarjevo pesem:

»Iz pšenice, vrli bratje, ljulko populimo!
Zdravo seme v brazde rojstne njive zasadimo,
da se krepi ona od zaroda do zaroda,
da na zemlji diči se od vzhoda do zahoda!«
A. K.

Vojaški pripravljavni kurzi. — V Nemčiji gre vojaška gorečnost daleč. Izšlo je mnogo tozadavnih vladnih odlokov po vseh nemških državcih. Zveza kolinskih telovadnih društev je sklenila:

Država naj snuje vojaške pripravljavne kurze. Vsak nemški mladenič, ki je spolnil 15. leto, mora biti soudeležen. Ob sprejemu ga preišče zdravnik. Vaje dvakrat na teden.

Vodijo jih častniki in podčastniki. Kurzi trajajo do vstopa v vojaško službo najmanj tri leta. Ob izstopu dobe udeleženci državna izpričevala. — Vrhovni odbor osnuje naučno in vojno ministrstvo iz zastopnikov telovadnih društev. Kurzi so obvezni.

Jugendpflege, II. N. 10. 310.

Značaj Orla. Zadnjič smo sedeli nekateri fantje v gostilni ter se pogovarjali o vsakdanjih stvareh. Prisedla sta k naši mizi dva vojaka-prijatelja, ki sta bila doma na dopustu. Obema sta se na prsih svetili hrabrostni svetinji. Kot tovariša iz boja in kot priznana četovodja, vezalo ju je še posebno iskreno razmerje. — Pogovor se je sukal potem o boju in o junaštvu naših fantov v vojski ter prešel slednjič na Orla in našo organizacijo. Eden izmed vojakov je pohvalil Orle in dejal, da je ponosen, da pripada tej lepi organizaciji. »Kaj, ali si tudi ti pri Orlih?« je vprašal začuden njegov tovariš, o katerem smo si že poprej napravili sodbo, da mu naša stvar ni nič po godu. »Tudi, in če ti to ni prav, ostanem vseeno!« Ponosno je pogledal tovariša, ki je bil zardel, kakor človek, ki ve kaj govori. Ne bodo drugomisleči izkvarili nam vseh fantov!

S. E.

Stare drobinice. Ko je špartanska mati izročala ščit svojemu sinu, ki je odhajal v vojsko, je govorila: »Vrni se na njem ali z njim!« — Sinu, ki so ga dolžili bojzaljivosti, je dejala mati: »Slaba govorica se širi o tebi. Napravi konec tej govorici ali pa sebi!« — Ko so Argileoni, materi Brasidovi, Tračani pripovedovali o slavni smrti njenega sina, ki se je v vojski postavil vedno na najbolj nevarno mesto, je hrabra žena odgovorila: »Tujci, moj sin je bil res hraber in priden, toda Sparta ima vendar mnogo mož, ki so še mnogo hrabrejši nego on.« — Druga mati je usmrtila svojega sina, ki je iz vojske pobegnil, z besedami: »Ti nisi moj sin; taki niso vredni naše domovine!« — Sin, ki se je vrnil iz vojske, je z vznosenimi besedami slavil svojega brata, ki je padel, pa ga prekinje mati, rekoč: »Ali se nič ne sramuješ, da ga nisi spremlil v smrt; kako lepo je v takem spremstvu potovati!« — Ko je mladenič pripomnil, da ima prekratek meč, je dejala mati: »Stopi korak bliže k sovražniku!« — Neka mati je pri mestnih vratih radovedna čakala vojnega poročila. Tu prisopiha poročevalec in ji naznani, da je padlo petero njenih sinov. »Tega te nisem vprašala,« odvrne neustrašena mati, »ampak to hočem vedeti, ali ste zmagali ali ne.« Ko le-ta pritrdi, vzklikne junaška žena veselo: »Dobro, sedaj pa rada slišim, da so padli tudi moji sinovi!« — Argivci, mejaši Špartancev, so nekoč na dolgo in široko govorili o državnih mejah. Špartanec Lisander je pa potegnul meč iz nožnice in dejal: »Kdor ima tega v oblasti, najlažje govori o mejah svoje dežele.« Ko so potem nekateri zahtevali, da naj se argivska državnica popolnoma uniči, so dejali efori, špartanski ministri: »Bolje je, da še ostane, kajti tako bo brusilni kamen za našo mladino.« — Ko je Arhidamos prvič videl katapulto, ki so jo pripeljali s Sicilije in ki je pri starih nadomestovala naš top, je nevoljen zaklaval: »O Herakleji, zdaj smo pa pri kraju s hrabrostjo naših mož!« — Ko je kralj Pir Špartanecem zažugal z vojsko, so mu od-

govorili: »Če si ti Bog, se te ne bojimo, ker ti ne delamo krivice; če pa si človek, potem pa vsaj boljši nisi kakor mi!« — Marsikdo se je čudil, zakaj Sparta nima obzidja, Antalkidas pa jih je zavrnil, rekoč: »Njeni židovi so mladeniči in njeni mejniki so osti njihovih ščitov!« — Solona so vprašali, kdaj ne bo vojska na svetu. »Takrač«, je odgovoril modrijan, »ko bo vsak prejel, kar mu pripada.« — Š. —

KNJIŽEVNOST.

Slovenski zemljevid Evrope. Dolgo pričakovani zemljevid Evrope, ki ga je obljubovala »Katoliška Bukvarna«, je sedaj izšel. Nihče ne more presoditi, koliko truda in stroškov je povzročil zemljevid založništvu in izdajatelju. Sedaj pa, ko imamo pred seboj dovršen zemljevid, vidimo, da je ta trud obrodil tudi najlepše sadove. Sedaj šele moremo presoditi, kaj vse nudi ta zemljevid. Človek bi ne verjel, da je mogoče tako velikansko množino imen: mest, vasi, gora, voda in drugih podrobnosti, kakor jih nudi Evropa, tako pregledno in jasno razvrstiti na omejenem prostoru. Četudi je zemljevid zelo velik, in sicer: 1 m 15 cm širok in 86 cm visok, je vendar prostor za tako število imen omejen. In ravno preglednost in natančnost sta prve prednosti tega zemljevida, ki jih ima v toliki meri, kakor noben drug zemljevid Evrope. Ob robu ima specialne zemljevide posebno izven evropskih delov sveta, ki igrajo v današnji vojski kako vlogo, n. pr. Osrednja Azija s Kiaočavom in Japonsko, turško-rusko ozemlje v Aziji, nemške kolonije v Afriki, nemška posestva v Južnem morju, sueški prekop itd. Za orientacijo in lažji pregled svetovnega položaja je uvrščen tudi zemljevid enako pregleden in jasen. Kjer se je zdelo potrebno, so se navedla poleg slovenskih tudi nemška imena. Ne samo za orientacijo in zasledovanje vojnih dogodkov, temveč za vsako zasebno in javno porabo bo ta zemljevid nudil najlepši pregled; zaradi velike oblike bo seveda najbolje služil na steni. — Velika prednost je tudi nizka cena, ki je določena temu zemljevidu, velja namreč samo 2 K 40 h, po pošti 20 h več. Dobi se tudi nalepljen na platno s palicami za ceno 6 K 50 h, zložljiv v žepno obliko 6 K.

Zemljevid Evrope velja za naročnike »Svetovne vojske« samo 1 K. Priložen bo 10. sešitku »Svetovne vojske« z računom in položnico vred. Ker ta cena ni v nobenem razmerju s trdom in stroški, ki jih je zahtevala dobava zemljevida, naj doda vsak naročnik še 6 h za stroške poštne hranilnice in nam določijo 1 K 6 h. Pripomnimo pa, da dobijo samo naročniki 10. sešitek s pridejanim zemljevidom, zaračunjenim za znižano ceno. Nenaročniki morejo zemljevid posebej kupiti in za navadno ceno plačati.

Prosto je pa vsakemu, da se naknadno naroči na »Svetovno vojsko«; v tem slučaju plača za prvo četrtletje 3 K, za drugo četrtletje pa 4 K z zemljevidom vred. Naroča se v »Katoliški Bukvarni« v Ljubljani.

Italijansko bojišče. Ako ob časniških poročilih nimaš nobenega zemljevida pri roki, te bojne novice ne morejo posebno zanimati

in nimaš pravega užitka. Vse drugače je, ako zasleduješ potek boja tudi na karti. Za sedanje boje v naši bližini sta izšla dva nova natančna zemljevida (55 : 80 cm) z naslovom: »Freitagkarte der österreichisch-italienischen Grenzgebiete« (Freitagov zemljevid avstrijskih in italijanskih obmejnih krajev z obsegom: Milan — Inomost — Ljubljana — Lušinj) in »Freitagkarte der österreichisch-ungarischen Küstenländer« (Freitagov zemljevid avstro-ogrskih primorskih dežela z obsegom: Trst do Antivari, Bosna, del Hrvatske in del italijanskega obrežja do Ankone, 71 : 90 cm). Zemljevida sta natančna, imata tudi posamezne manjše kraje zaznamovane ter sta izdelana v sedmerih barvah. Naroča se pri založništvu: G. Freitag & Berndt, Wien—Dunaj, VII., Schottenfeldgasse 62. — Dobi se tudi v Katoliški bukvarni v Ljubljani. Cena vsaki 1 K 20 vinarjev.

»Mati«. Dramatska slika v treh dejanjih. — Spisal Ksaver Meško. — Cena 1 K 80 vin., elegantno vezana 3 K. — Založila Katoliška Bukvarna v Ljubljani.

To umetniško dovršeno dramo so vprizorili že pred natiskom z uporabo rokopisa nekateri boljši odri s sijajnim uspehom. Neutrudni gospod pisatelji je po učinku vsake uprizoritve vedel marsikaj dobrega šeboljšati. Drama ne bo nudila samo na odru uprizorjenja velik užitek in navdala srca poslušalcev domovinske ljubezni, temveč bo tudi kot dragoceno literarno delo zavzela častno mesto.

Narodne vojaške pesmi. Zložil Franc Ferjančič. Za moški zbor. — Cena 60 vin.

Zbirka je izšla v lični žepni obliki in se jo bodo slovenski vojaki mladeniči in društva najraje posluževali, saj nudi lepo ubrana vojaška pesem iz krepkih prs slovenskega mladeniča poslušalcu najprijetnejši užitek.

Statistiko Orlov na bojišču in tudi onih, ki niso bili vpoklicani, naj blagovolijo odseki poslati do konca meseca septembra.

Listnica uredništva: Naš urednik Ivan Podlesnik je pri vojakih. To je že drugi urednik, ki je odšel na vojsko. — Pisma in obvestila o Orlih-vojakih le še nadalje pošiljajte. — Dopisi o posameznih odsekih zelo dobro došli. V mestih in trgih so večinoma vojaki zasedli orlovske prostore. Kjer je le malo mogoče, naj odsek deluje. V društvenih sobah naj bo »Mladost« bravcem dostopna. Prijatelji »Mladosti« naj poskrbe iz novo zrastlih fantov nove naročnike. V vsaki hiši, kjer so imeli Orla, naj ostane »Mladost« kot mil spomin, dokler zraste novi Orel v hiši. Vojska je. Težave so. Vendar začasno uredništvo bo skrbelo, da bo »Mladost« prihajala redno. — Prihodnji dve številki izideta dne 10. oktobra t. l. Prosimo prijatelje za kratka poročila o razmerah v odsekih Orla! Tudi pisma naših fantov so dobrodošla, ker vsebuje vsako veliko lepih misli. Morda se bo dobila na Brezjah prilika, da se pogovorimo o nadaljnji usodi našega glasila. Za danes samo: Ne omalovražujmo »Mladosti«, ki je vzgojila že toliko junakov!